

# KOTI KIIKARISSA

Kokemusasiantuntijuus maahanmuuttajien asumiskoulutustyössä

Eero Haltia

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä

Järvenpää

Diakonian suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK)

Diakonin virkakelpoisuus

## TIIVISTELMÄ

Haltia, Eero. Koti Kiikarissa - Kokemusasiantuntijuus maahanmuuttajien asu-  
miskoulutustyössä. Järvenpää, syksy 2012, 70s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpään yksikkö, Sosiaalialan koulutusohjel-  
ma, Diakonian suuntautumisvaihtoehto, sosionomi - diakoni (AMK)

Kehittämishankkeen tarkoituksena on julkistaa kokemuksia maahanmuuttajan  
kokemusasiantuntijuuden käytöstä heidän asumiskoulutuksessaan. Toimin-  
taympäristönä on Espoon kaupunki ja Espoon Järjestöjen Yhteisö Ry:n Voi-  
manpesä hanke, jonka yhteydessä asumiskoulutusprojekti toteutettiin syksyllä  
2011.

Tutkimusaineisto on kerätty kenttäpäiväkirjaan kolmen eri havaintomenetelmän  
avulla. Toteutuksen jälkeen kokemusasiantuntijana olevan maahanmuuttajan  
kokemukset projektista on tallennettu teemahaastattelun avulla.

Kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmänä ovat kehittämishankkeen toiminnalliset  
menetelmät. Aihetta käsitellään kokemusasiantuntijan ja asiakaslähtöisen osal-  
lisuuden kautta. Analyysissa havainnot ja teemahaastattelut luokiteltiin aineisto-  
pohjaisella sisällönanalyysillä neljän tutkimuskysymyksen avulla pääluokkiin.

Koulutukseen osallistui 14 somalinuorta iältään 17-20 -vuotiaita. Koulutuskertoja  
oli kymmenen ja 43 % kurssilaisista suoritti opetuskokonaisuuden hyväksytysti.  
Yhdessä asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin. Koulutuksen jälkeen arvioimme  
nuorten ymmärtävän oman vastuun asumisessa, mikä voi ehkäistä häättöjä.

Projektin suunnittelu paljasti eri näkökulmat kiinteistöyhtiöiden, kokemusasian-  
tuntijoiden välillä, jotka ohjaavat toimintaa. Kurssilla nuoret sitoutuivat itse aset-  
tamiensa tavoitteiden saavuttamiseen. Uskontodialogi ja aito kohtaaminen luo  
sosiaalisia verkostoja, joiden kautta maahanmuuttajatyö saavuttaa yhteisön tu-  
en.

Avainsanat: Kokemusasiantuntijuus, uskontodialogi, maahanmuuttaja, asumis-  
koulutus, kvalitatiivinen tutkimus, kehittämishanke

## ABSTRACT

Haltia, Eero. The Experience of an Immigrant in the Housing Training Workshops for immigrants. 70p., 4 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the Study is to publish a development project using experience of an immigrant in housing training workshop for immigrants. The place for the research is the city of Espoo and Voimanpesä, a project of Espoo Community of Organisations. This housing training project was implemented in autumn 2011.

The materials of the research are a field diary consisting notes from three different detecting means and an interview. It was made after project implementation to collect the feedback of the immigrant who was teaching and interpreting.

The method used in this qualitative study was functional methods of the development project. The focus is in an experience of immigrant and customer-oriented cooperation. The material was analyzed with the data based content analysis and categorized with four research questions into different sections.

Participants were 14 in number from 17 to 20 year old Somali youths. The training was done in ten meetings and 43 % of them reached the full qualification. United goals were well reached and understanding of the responsibility in housing gained. It may produce in future less behavior for eviction.

In planning of the project it was found that different perspectives of the Real estate Company and the experience of immigrants lead into different project implementation. The youth were well engaged through self set goals to reach them as well. The Religious dialogue and a genuine confrontation produce social networks. Through these interpersonal bonds we can reach sustainable support of immigrants and their communities.

Keywords: experience of an expertise, religion dialogue, immigrant, housing training, qualitative research

## SISÄLTÖ

1 JOHDANTO .....	6
2 KOTI KIIKARISSA -PROJEKTIN KUVAUS.....	8
2.1 Kehittämishanke .....	8
2.2 Toimintaympäristö ja asiakasryhmä .....	9
2.3 Kokemusasiantuntijuus asumisesta sosiaalityössä. ....	10
2.4 Aikaisemmat projektit ja tutkimukset aiheesta.....	11
2.5 Opinnäytetyön arvopohja .....	14
3 MAAHANMUUTTAJUUS JA AKKULTURAATIO .....	16
3.1 Maahanmuuttajien tarinat.....	16
3.2 Akkulturaatio vai syrjäytyminen .....	17
3.3 Asuminen osana akkulturaatiota.....	20
3.4 Maahanmuuttopolitiikka Suomessa .....	20
3.5 Uskontodialogi maahanmuuttajatyössä.....	22
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA AINEISTON ANALYYSI .....	24
4.1 Tutkimuskysymykset .....	24
4.2 Tutkimusaineiston analyysi.....	25
5 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTOT .....	26
5.1 Tutkimusmenetelmä.....	26
5.2 Tutkimuksen kolme havainnointimenetelmää.....	26
5.3 Teemahaastattelu .....	27
5.4 Tutkimuksen valmiit aineistot .....	27
6 PROJEKTIN SUUNNITELMA, TYÖSKENTELYN KUVAUS JA ARVIOINTI....	29
6.1 Suunnittelu .....	29
6.2 Projektin toteutus.....	30
6.3 Arviointi .....	31
7 AINEISTON ANALYYSINTI.....	33
7.1 Eri näkökulmien vaikutus asumiskoulutusten järjestämiseen.....	33
7.2 Kokemusasiantuntijuuden merkitys koulutuksen suunnittelussa .....	36
7.3 Asumisen merkitys akkulturaatioon .....	39
7.4 Uskontodialogi on ovi maahanmuuttajatyössä .....	40
7.5 Naapurisovun merkitys asumisessa .....	43
8 KOTI KIIKARISSA HANKKEEN JOHTOPÄÄTÖKSET .....	45
8.1 Lähtökohtana on että kysymyksiin tulee antaa vastaus .....	45
8.2 Koti Kiikarissa -koulutuksen löydöt.....	46
8.3 Asumisen merkitys akkulturaatiossa .....	48

8.4 Uskontodialogin tarve maahanmuuttajatyössä .....	48
9 POHDINTA.....	52
9.1 Kokemusasiantuntijuus kirkon toiminnassa.....	52
9.2 Lainsäädäntöön asumiskoulutusta .....	54
9.3 Asumisen kokemustutkimukseen jatkoa.....	56
LÄHTEET .....	57
LIITTEET.....	62
LIITE 1 KYMMENEN ASUMISEN KOMPASTUSKIVEÄ.....	62
LIITE 2 VASTUUNJAKOTAULUKON SANAKIRJA .....	65
LIITE 3 KOKEMUSASIAANTUNTIJAN HAASTATTELUN KYSYMYKSET ...	68
LIITE 4 YHTEISET TAVOITTEET .....	69

## 1 JOHDANTO

Kiinnostukseni maahanmuuttajien asumiskoulutukseen on lähtenyt liikkeelle omasta paluumuutosta Suomeen vuonna 2009. Opiskeluni aikana olen saanut jäsentää omia kokemuksia 10 vuoden ulkomailla olosta ja peilata sitä alan tietoon. Elämänmuutos on aina uusi kriisi koko perheelle. Yritin tehdä sen hallitusti ja herkällä korvalla kuunnella lähetystyöntekijöiden hiljaista tietoa. Tämä lähetti-perheiden elämäviisaus on kokemusasiantuntijuutta. Tutkimustyöni kautta olen saanut oppia, että prosessia kutsutaan akkulturaatioksi. Siitä on tehty tutkimuksia, joiden tuloksia voidaan käyttää karttana omassa kotiutumisosuudessa.

Markku Salakan väitöskirja (2006) on yksi parhaista kotimaisista analyyseistä komennuksen jälkeisestä paluumuutosta. Osa ei koe kotoutuvansa koskaan takaisin Suomeen, kun taas toiset kokevat onnistuneensa kotoutumisessa. Paluumuutossa on liittymäkotia maahanmuuttajien kokemuksiin ja koen ajoittain itseni maahanmuuttajaksi. Akkulturaation onnistuminen mahdollistaa elämän jatkamisen suomalaisessa yhteiskunnassa lähetystyön vuosien jälkeen. Syrjäytyminen taas ei anna paljoa muita vaihtoehtoja kuin palata takaisin kansainväliseen työhön, jonka tietää osaavansa ja jossa on työtä ja tarvetta.

Löysin opintojeni loppuun liittyvän harjoittelupaikan omatoimisesti Voimanpesästä. Se on Espoon Järjestöjen Yhteisön (EJY) hallinnoima hanke, joka ehkäisee perheiden asunnottomuutta. RAY tukee paikallisesti Espoossa nelivuotisena toteutettavaa EJY:n tutkimus- ja kehittämishanketta. Mukana yhteistyössä ovat Espoon kaupunki, Espoon seurakuntayhtymä ja ympäristöministeriö. Voimanpesä-hanke kuuluu valtioneuvoston asettamaan pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishankkeeseen (PAAVO I), jossa huomio kiinnittyy perheiden asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn. (Lehtonen 2010, 5.)

Osana Voimanpesä-hanketta toteutin oman Koti Kiikarissa –asumiskoulutus-kurssin maahanmuuttajanuorille. Alusta alkaen keskeistä projektissa oli kokemusasiantuntijuus ja asiakkaiden osallisuus. Halusin hyödyntää omaa kokemustani yhteistyössä maahanmuuttajayhteisön kanssa. Kurssia toteuttamaan

sain työpariksi yhteisön jäsenen, joka toimi kanssani opettajana ja myös kieli- ja kulttuuritulkkinä. Tärkeintä on hänen kokemusasiantuntijuutensa asumisesta ja ylipäättään maahanmuuttajan kotouttamisesta Suomeen. Opinnäytetyö on tukenut omaa akkulturaatioprosessiani yhdessä aikuisopiskelun kanssa. Työssäni tiedon ja alan tutkimuksien avulla oma kokemus jalostuu voimavaraksi ja työkaluksi itselleni. Siksi hankeharjoittelua oli luontevaa jatkaa opinnäytetyöksi.

Omistan tämän työn perheelleni Maaritille, Joonalle, Hannalle ja Saaralle, rauhtaiselle tiimilleni, joka ei aina ole ymmärtänyt äreätä ja tiuskivaa isäänsä opiskeluprosessin pitkien työpäivien ja matkojen ristipaineessa. Haluan kiittää Voimanpesää sosionomin ammatti-identiteetin löytymisestä. Oma hankkeenne on osoittanut minulle, kuinka sosiaalityötä voidaan tehdä diakonisella työotteella kohdaten ihmisiä kokonaisvaltaisesti. Aito ihmisen kohtaaminen on haaste ja ajoittain raskasta, mutta ongelmatilanteiden selviäminen on palkitsevaa. Diakoni voi tehdä työtä seurakunnassa ja yhteiskunnassa samanlaisella työotteella. Sen olen nyt opiskeluni aikana ja valmistuessani diakoniksi olen ylpeä siitä ja valmis palvelemaan siellä, missä lahjojani tarvitaan.

## 2 KOTI KIIKARISSA -PROJEKTIN KUVAUS

Koska kyseessä on kehittämishanke, aloitan kertomalla projektin tarkoituksesta ja tavoitteista. Esittelen myös toimintaympäristön ja asiakasryhmän sekä prosessissa syntyneen työtavan suhteet ammatillisiin käytäntöihin ja teorioihin. Asetan tutkimukseni myös muun alan tutkimusten ja niiden tuloksien valossa omalle paikalleen. Opinnäytetyössäni on kirkollisen työn näkökulma ja uskontodialogilla onkin keskeinen asema työssäni. Määrittelen seuraavassa luvussa tutkimuksen keskeiset käsitteet ja esittelen tutkimusmenetelmän ja tutkimuskysymykset.

### 2.1 Kehittämishanke

Kehittämishankkeeni on työelämälähtöinen ja yksi viidestä hankkeesta, joita hallinnoi Espoon Järjestöjen Yhteisö ry (EJY). Yhteisö on Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) AK-avustusta saava järjestö, joka toimii pääkaupunkiseudulla toimivien sosiaali- ja terveysalan (SOTE) järjestöjen yhteistyöelimenä. Se perustettiin vuonna 2004 ja perustajina oli 14 espoolaista SOTE-järjestöä. Voimanpesä on työelämähanke, joka EJY:n hankkeena on mukana valtioneuvoston pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishajelmassa 2008-2011 (PAAVO I), jonka osa oma projektini on. Voimanpesä on RAY:n tukema paikallisesti Espoossa toteutettava nelivuotinen EJY:n tutkimus- ja kehittämishanke. Se toteutetaan yhteistyössä Espoon kaupungin, Espoon seurakuntayhtymän ja ympäristöministeriön kanssa. Hankkeessa huomio kiinnittyy asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn ja siinä työskentelee tällä hetkellä neljä työntekijää: projektipäällikkö Marja Manninen, hanketutkija Leena Lehtonen, sekä projekti-työntekijät Liisa Leino ja Kristiina Lindström. (Lehtonen 2010, 5.)

Koti Kiikarissa -projektin tarkoituksena oli kehittää ja kokeilla uusia toimintamenetelmiä ja työtapoja maahanmuuttajien asumiskoulutuksessa. Yhteistyössä kanssamme oli myös kiinteistöyhtiö Espoonkruunu Oy (EK), joka on voittoa tavoittelematon omakustannusperiaatteella toimiva vuokrataloyhtiö. Toiminta alkoi



vuonna 1999 ja Espoon Kaupungin 14 000 vuokra-asunnosta ympäri kaupunkia pääosa on EK:n omistuksessa. (Lehtonen 2010, 10.) Aiemmin EK on ollut osallistujana mm. Kotilo -projektissa Suomen Pakolaisavun partnerina (Järvelä 2010, 4).

## 2.2 Toimintaympäristö ja asiakasryhmä

Kuten edellä mainitsin, toiminta-alueena EJY:n toiminnassa on pääkaupunki-seutu. Espoon kaupunki ja Espoon seurakuntayhtymä rajaavat Voimanpesän hankkeen Espooseen. Kotipaikkana hankkeella on fyysisesti Suvelan kaupunginosa. Hankkeen välittömässä läheisyydessä on moskeija ja EK:n hallinnoimat kerrostaloyhtiöt.

Espoossa asui vuoden 2011 alussa 247 970 asukasta ja vuoden lopussa 252 439, jolloin väestömäärä oli kasvanut tutkimusvuoden aikana 4 469 asukkaalla (Espoo 3/2012). Vieraskielisten, muuta kuin Suomen virallisia kieliä äidinkielenään puhuvien osuus Espoossa väestöstä on reilu 9 %. Se on kuitenkin lukuna jo enemmän kuin ruotsinkielisten osuus väestöstä. Muuttoliikkeestä jo kolmannes on vieraskieliseen väestöön kuuluvia, joista kolme suurinta ryhmää ovat venäläiset, virolaiset ja somalit. Trendi on kasvava ja vuoteen 2030 mennessä heitä arvioidaan olevan Espoossa 52 000, liki 17 % koko väestöstä. (Toimintaympäristön tila 2010.)

Vuosina 2006–2007 vuotuisesta työkäisten määrän kasvusta 86–96 % oli vieraskielisiä. Ennusteen laatiminen on vaikeata, koska määrä voi vaihdella vuosittain 50–95 %. Yli puolet työkäisten määrän kasvusta on maahanmuuttajia, mikä näkyy Espoon Seudun uusyrityskeskukseen asiakkuudessa vuonna 2009 13,4 %:ina. Kuitenkin työttömyys Espoossa lisääntyi muun maan tavoin vuoden 2008 lopulla. Vuoden 2009 aikana se lisääntyi jo kolmasosan 6700:sta aina 8700:ään asti ja alle 25-vuotiaiden työttömyys tuon vuoden aikana kaksinkertaistui. (Toimintaympäristön tila 2010.)

Muuttamisen myötä Espoo tiivistyy, mikä vaikuttaa maankäyttöpolitiikkaan ja rakentamiseen. Viime vuosina asuntotuotanto on romahtanut Espoossa. Se näkyy vuokrayhtiöissä pidentyneenä asuntojonona ja esimerkiksi EK:n jonossa oli vuoden 2011 lopussa 6531 hakijaa (Espoonkruunu 2012a). Joukkoliikenteen kehittäminen näkyy tilastoissa. Viime vuosina autokanta on kasvanut, mutta ajoneuvoliikenne vähentynyt, mikä näkyy vuoden 2008 liikenteen päästöjen pienenemisenä. Samana vuonna yhdyskuntajätteen määrä on vastaavasti lisääntynyt ja jätevedenpuhdistamon kuormitus mereen kasvoi vastaanotetun jätevesimäärän vuoksi. (Toimintaympäristön tila 2010.)

Voimanpesän asiakkuus perustuu vuokravelkaisiin ja häätöuhanalaisiin riippumatta perheiden etnisistä taustoista. Asiakkaat tulevat voimanpesään pääosin sosiaalihuollon, EK kiinteistöyhtiön ja seurakunnan kautta. Neljän vuoden toiminta on tehnyt hankkeen tunnetuksi. Suuri osa asiakkaista tulee verkoston osapuolten antaman yhteystiedon kautta itsenäisesti Voimanpesään. (Lehtonen 2010, 23-24.) Koti Kiikarissa -projektin asiakkaat olivat sekä etnisesti että sukupuolisesti homogeeninen ryhmä. Päätös rajata ryhmä määräytyi osaksi somalien kulttuuristen sääntöjen takia. Vapaaehtoisessa koulutuksessa, vastapainona koulumaailmalle ja työelämälle, he kokevat miesten ja naisten erilliset harrasteryhmät turvallisemmiksi. (Ahmed 21.3.2012.)

### 2.3 Kokemusasiantuntijuus asumisesta sosiaalityössä.

Kokemustutkimuksessa kokenut tutkija ohjaa kokemusasiantuntijoita tutkimuksen tekemisessä. Tässä menetelmässä yhdistyy tutkijoiden henkilökohtainen hiljainen tieto eletystä elämästä yhdessä tutkimuksen kohteen kanssa. Kokemustutkimusta on kokeiltu mielenterveys- ja päihdetyössä tutkijoiden Susanna Hyväri ja Markku Salo ovat kokeilleet kokemustutkimusta hyvin tuloksin. He ovat julkaisseet kaksi kokemustutkimusta Mielenterveyden keskusliitolle. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmassa 2008-2011 (PAAVO) ympäristöministeriön erityisasiantuntija Peter Fredriksson ja ohjelmajohtaja Juha Kaakinen korostavat ohjelmassaan kokemustutkimuksen merkitystä, jonka toteutus on ollut poikkeuksellisen haasteellista. Kokemusasiantuntija Jorma Korhosen

työ PAAVO –ohjelmassa on ollut ansiokasta, mutta varsinaisesta kokemustutkimuksesta ei vielä voida puhua. Salo haluaa tässä kohtaa tehdä eron asiantuntijuuden ja tutkimuksen välillä. (Salo 2011, 16-17.) Asunnottomien itsensä tekemä tutkimustyö voisi viedä kehitystä merkittävästi eteenpäin. Pääsin itse kuulemaan Espoossa kokemusasiantuntija Jorma Korhosen (7.10.2011) puheenvuoron pitkäaikaisasunnottomuudesta.

”Hoito vailla asuntoa synnytti elämässä takapakkeja, koska kodittomuus on kasvupohja muille sosiaalisille ongelmille. Oma asunto, terveys ja riittävä toimeentulo ovat perusoikeuksia ja niitä tuottavan tuen pitää olla pitkäkestoista ja joustavaa. Myös sosiaalisen verkoston luomiseen täytyy saada tukea, koska yksin jäädessään sitä tarttuu taas pulloon. Toisaalta ei saa paapoa, vaan ihmisen pitää saada säilyttää itsenäisyys. Kassi kädessä kulkeminen ei ole kivaa. Syttyvä tuli pitää syttyä, ei sammua.”

Korhosen puheenvuorosta voi kiteyttää asunnon olevan merkittävä osa identiteettiä. Asunnon ohella sosiaalinen verkosto ja sen tuki on kaiken hyvän elämän kasvupohja. Tutkija Riitta Granfelt (7.10.2011) on tutkinut vapautuvien vankien syrjäytymistä ja kertoi toisten nurkissa asumisen ja muiden ruoan syömisen pitävän yllä asunnottomuutta ja köyhyyttä. Nimi ovesa –hankkeen löytö vahvistaa Korhosen viestin. Asunnottoman identiteetin murtamisen ja asunnon antamisen kautta eheytyminen voi alkaa. Katuelämän häpeä on turruttanut aistit ja tunteet, jolloin syrjäytymiseen liittyvät ilmiöt saavat jalansijan päihteiden uhrin elämässä. Kodittomuuden kokemuksen pohjalle on vaikeaa rakentaa kotia, jolloin oman elämän uskon ja toivon säilyminen on suuri haaste.

#### 2.4 Aikaisemmat projektit ja tutkimukset aiheesta.

Maahanmuuttajien asumiskoulutuksesta ei löytynyt varsinaisia tutkimuksia. Merkittävää työtä on tehnyt Suomen Pakolaisavun toteuttama Kotilo-projekti, joka sai rahoitusta RAY:ltä ja Ympäristöministeriön lähiöohjelmalta. Asumisen rahoittamis- ja kehityskeskukseen (ARA) hallinnoimana, se oli yksi opinnäytetyöni keskeisimmistä vertailukohdista. Kotilosta on julkaistu VTM Johanna Järvelän kirjoittama ulkoisen arvioijan loppuraportti lokakuussa 2010 (Suomen pakolaisapu 24.1.2011). Kotilo-projektin tunnettuus ja näkyvyys on kasvanut vuosien

2009-2010 aikana ja sitä pidetään arvostettuna asiantuntijana maahanmuuttajien asumisasioissa. Projektiin sisältyi koulutus, neuvonta, sovittelutoiminta ja julkaisutoiminta. Kiinteistöyhtiöiden ja Kotilon yhteistyö on tunnustettua ja hyödynsääjia arvioidaan olevan useita tuhansia. Omaa projektiamme hyödynsi suunnitteluvaiheessa Asumispakki -materiaali. Kotilon ja Suomen pelastusalan keskusliiton (SPEK) yhteistyönä on julkaistu kodin turvaopas somalikielisenä. Tutustuimme siihen myös itse paloturvallisuusillassa. (Järvelä 2010, 2-10).

Asumiskoulutus –projekteista uusimpana on aloittamassa pääkaupunkiseudulla Nuorisoasuntoliiton järjestämä Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeen 2012-2015 asumisen ABC kouluttajan koulutus. Se alkaa lokakuussa 2012. Tämä projekti ei keskity pelkästään maahanmuuttajiin vaan yleisesti kaikkien nuorten asumiskoulutukseen ja palvelee pääkaupunkiseudun järjestöjä.

Kotoutumisesta löysin paljon tutkimuksia. Omaa aihettani parhaiten niistä auttoi viisi tutkimusta, jotka esittelen. Oulun yliopiston (2006) ilmestynyt Markku Salakan väitöskirja jäsentää muuttoon liittyviä prosesseja selkeästi. Tutkimus on tehty Suomeen palavien lähetystyöntekijöiden kotimaahan palaamiseen liittyvistä jännitteistä. Se antaa tietoa muutosta ja sen eri vaiheista niin kotimaasta isäntämaahan mennessä kuin isäntämaasta takaisin kotimaahan palatessa. Tutkimuksen merkittävä tulos on muuton samankaltainen prosessi kohdemaaan mennessä ja kotimaahan ulkomaankomennukselta palatessa (Salakka 2006, 48-52). Väitöskirja antaa tietoa prosessin hallinnasta ja siitä, miten siihen voi varautua.

Edelliseen tutkimukseen voi liittää Hoesting & Jenkins (2011) Yhdysvalloissa tehty kvantitatiivinen tutkimus ulkomaan työkomennusperheen lapsista ja nuorista. Tutkimus selvittää lapsien, joilla on takanaan vanhempien ulkomaantyökomennus, kokemuksia muutosta ja siitä, miten se vaikuttaa heidän identiteettiinsä. Siinä tutkija esittelee syrjäytymisen sijaan nuorten muodostamia alakulttuuriryhmiä. Nuoret luovat uuden alakulttuurin, sosiaalisen verkoston ja vertais-tuen toisilleen ja siten tavan selviytyä uudessa ympäristössä.

Liebkind (2004, 9-14) tarkastelee tutkimuksessaan kotoutumista ja syrjäytymistä Suomessa kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen metodein kahden eri maahanmuuttajaryhmän avulla. Se auttoi minua löytämään viitekehystä tutkimukselleni. Marja Pentikäisen väitöskirjan pohjalta kirjoitettu kirja Loputtomalla matkalla kertoo sosiaalisen, poliittisen, kulttuurisen ja pakolaisen yksilötason kuvauksia pakolaisilmiöstä Suomessa. Tutkimus auttaa ymmärtämään maahanmuuttajien elämäntarinoita, pakolaisuutta, matkan vaiheita ja muuttoon johdaneita syitä. Se liittyy sosiaalipolitiikan tieteeseen ja sisältää elementtejä folkloristiikasta, etnografiasta, uskontotieteestä ja laajemmasta kulttuuritutkimuksesta. (Pentikäinen 2005, 7-14)

Somalipojista löytyi Hautaniemen (2004, 23) etnografinen tutkimus, joka kuvaa heidän elämäänsä keskeisesti vaikuttaneiden viranomaisten ja muiden toimijoiden välille syntynyttä kulttuurista neuvottelua. Kolmen vuoden tutkimuksen ajalta teoksessa pystytään kuvaamaan somalipoikien sosiaalista verkostoa tarkasti. Se auttoi ymmärtämään ilmiöitä, joita kenttätilanteessa kohtasin.

Annika Heinonen ja Marika Inkeroinen (2012) ovat tutkineet maahanmuuttajanuorten asumisohjauksen onnistumista Oulun seudulla kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin. Tuloksista käy ilmi ohjauksen olleen onnistunutta, koska asumisohjauksessa mukana olleet nuoret saivat siitä apua. Tutkimukseni kannalta en löytänyt siitä toiminnan kehittämiseen liittyviä tuloksia. Siksi sen antama apu oli vähäinen.

Edellä kuvaamistani tutkimuksista ja projektiraporteista ei mikään suoranaisesti tutki asumiskoulutusta asiakaslähtöisellä toimintatavalla. Asiakaslähtöisyys perustuu kuluttajakeskeiseen ja kuluttajalähtöiseen toimintatapaan, jossa on paljon aineksia ratkaisukeskeisestä työtavasta. (Kujala 2003, 29-30.) En havainnut kokemusasiantuntijan käyttämisestä asumiskoulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa mitään muita tutkimuksia. Siksi pidän toteuttamaani kehityshanketta alan pioneiritutkimuksena. Projektin saama mediasuosio oli yllättävä.

## 2.5 Opinnäytetyön arvopohja

Suomen evankelisluterilainen kirkko on vahvasti diakoninen kirkko maailman luterilaisten kirkkojen joukossa. Sitä leimaa vahva diakonisen auttamisen kulttuuri, joka heijastuu suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan sosiaalipalveluiden kehittymisessä. Seurakuntien pitkälle kehittynyt ja monimuotoinen diakoniatyö antaa pohjaa nykypäivän yhteiskunnassa kaikkien vähäosaisten puolustamiselle. (Kirkkohallitus 2002, 24-25.) Tehdessäni opinnäytetyötä somaliyhteisössä, islamin ja kristinuskon yhteisen arvopohjan rakentaa uskonnonvapaus, perhe-elämän tukeminen, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Pekka Hiltunen ja Timo Vasko (2011, 13-18) mainitsevat teoksessaan samasta asiasta. Uskonnon, omantunnon ja ajatuksen vapauden dialogia käytäessä on YK:ssa kirjattu yhteisiä sopimuksia: 1) Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (UDHR), 2) yleissopimus ja 3) Unescon yleissopimus. Muissa ihmisoikeussopimuksissa vedotaan yleensä syrjintäkieltoon ja rotusyrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen. (Schlenin 1998, 10-17.) Euroopassa se näkyy turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätösasiakirjassa (ETYK Helsinki 1975), Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja vuodesta 1995 se on ollut kirjattuna Suomen perustuslakiin (Reijonen 2005, 109-117).

Islamilainen käsitys uskonvapaudesta on toisenlainen kuin mitä YK:n sopimuksissa mainitaan. Organisation of the Islamic Conference (OIC) julkaisi vuonna 1981 United Islamic Declaration of Human Rights (UIDHR) ja se torjuu läntisen maailman kristillisille arvoille perustuvan YK:n UDHR:n. Se muistuttaa että ihmisoikeudet pohjautuvat islamiin, johon kaikki ihmiset tulee kutsua (Palva 2005, 118-120) vrt. Lähetyskäskyssä Jeesuksen sanat: ”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni” (Matt. 28:18-20) UIDHR pohjautuu Shari’a -lakiin ja siitä korjattu Kairon julistus (1990) nostaa mielenkiintoisia kysymyksiä. Tuon julistuksen käsitys uskonvapaudesta ja -oikeudesta on erilainen. Islamista luopuminen nähdään rikoksena, jolloin kaikkea ei tarvitse suvaita. Julistuksessa on myös erilainen käsitys tasa-arvosta ja siksi muslimit eivät voi sitoutua YK:n perheen ja naisen oikeuksiin. Kairon julistuksessa YK nähdään ihmisen sekulaarina tapana säätää lakeja ja julistuksia. Islamin jumalalliseen perimään ja traditioon perustuva lakikäsitys on ainoa ja oikea. Saudi-Arabiassa ja Iranissa

laki perustuu Shari'aan ja islamin oikeusopin mukaan tällainen valtio on aina oikeassa. Poiketessaan YK:n UDHR julistuksesta Saudi-Arabia ja Iran vetoavat uskontoon, jonka he katsovat esteeksi sitoutua kyseiseen julistukseen. Muiden muslimimaiden käytäntö vaihtelee. Naisten syrjinnän poistamiseen liittyvään julistukseen on liittynyt jo 47 muslimimaata. Mielenkiintoista on, että kaikki OIC - maat, pois lukien vain Somalia, ovat liittyneet lapsen oikeuksien sopimukseen. (Palva 2005, 123-141.)

### 3 MAAHANMUUTTAJUUS JA AKKULTURAATIO

#### 3.1 Maahanmuuttajien tarinat

Matkalaukku herättää positiivisia mielikuvia eksotiikan ja uusien asioiden kohtaamisesta yhdessä median mainosten hymyilevien ihmisten kanssa. Entä jos matkalaukku onkin traumaattinen muisto kotimaasta tuntemattomaan ja tulevaisuudesta tulee luksusta, johon ei enää ole varaa? (Bell 2002.) Jokaisella maahanmuuttajalla on oma tarinansa kotimaasta uuteen isäntämaahan. Elokuva dramatisoi ja kirjallisuus sanoittaa jotakin näiden matkojen todellisuudesta. Angelopoulosin elokuva *The Suspended Step of the Stork* vuodelta 1991 kertoo Albanian, Iranin, Turkin ja Romanian kansojen Eurooppaan muuton kokemuksesta ”odotushuoneessa” Kreikan rajalla. Se auttaa ymmärtämään maahanmuuttovirtojen todellisuutta myös Italiassa ja Espanjassa. Koko muuttoa dokumentoivia elokuvia on Kollerin *Journey of Hope* (1990) Turkista Sveitsiin; Pawlikowskin *Last Resort* Venäjältä Englantiin ja Winterbottomin *In This World* (2002) Afganistanista Ranskan kautta Lontooseen. Yhteistä matkoille on laittomuus. Kaikki päätyvät turvapaikan tai pakolaisleirin kautta uuteen maahan. (Everett 2009, 170-171.) Edellä mainitut matkat ovat kuin siltoja sietämättömän nykyhetken ja uuden paremman tulevaisuuden välillä.

Toivo paremmasta tulevaisuudesta on päämotiivi epävarmaan pakomatkaan. Petri Hautaniemi (2004, 68-71) etnografisessa tutkimuksessaan *Pojat!* on onnistunut kuvaamaan hyvin somalipoikien matkaa Suomeen ja siirtymiä maantieteellisten ja kulttuurillisten rajojen yli, joista poikien piti selviytyä yksin ilman perheen tukea. Lähdöt kotimaasta ovat olleet väkivallan värittämiä, niin että ystävä on tapettu vierestä tai perheenjäsen haavoittunut. Toiset pojat kertoivat perheen lähettäneen heidät pois ennen väkivaltaisuuksien alkamista. Vahvat tunteet, kysymys elämästä tai kuolemasta ja hengenvaaralliseksi koetut tilanteet ovat vaikuttaneet lähtemisen päätökseen. Hautaniemen etnografinen usean vuoden tutkimus ja sen aikana syntynyt ystävyysuhde somalipoikiin mahdollistaa avautumiseen ja keskinäisten tarinoiden jakamiseen. Oman kurssini kolmen kuukau-



den tuttavuus ei ollut riittävän pitkä luomaan puitteita kurssilaisten avoimelle tarinoiden jakamiselle.

Suomeen tulevilla maahanmuuttajilla on takanaan seitsemän erilaista muuton syytä: inkeriläiset paluumuuttajat, pakolaiset, turvapaikanhakijat, avioliiton kautta tulevat, työn vuoksi muuttavat, ulkomaiset opiskelijat ja vaihto-oppilaat. Näiden erilaisten ryhmien kotoutumista voidaan kartoittaa ja tutkia erilaisin mittarein, joita esittelen seuraavaksi. (Pentikäinen 2010.)

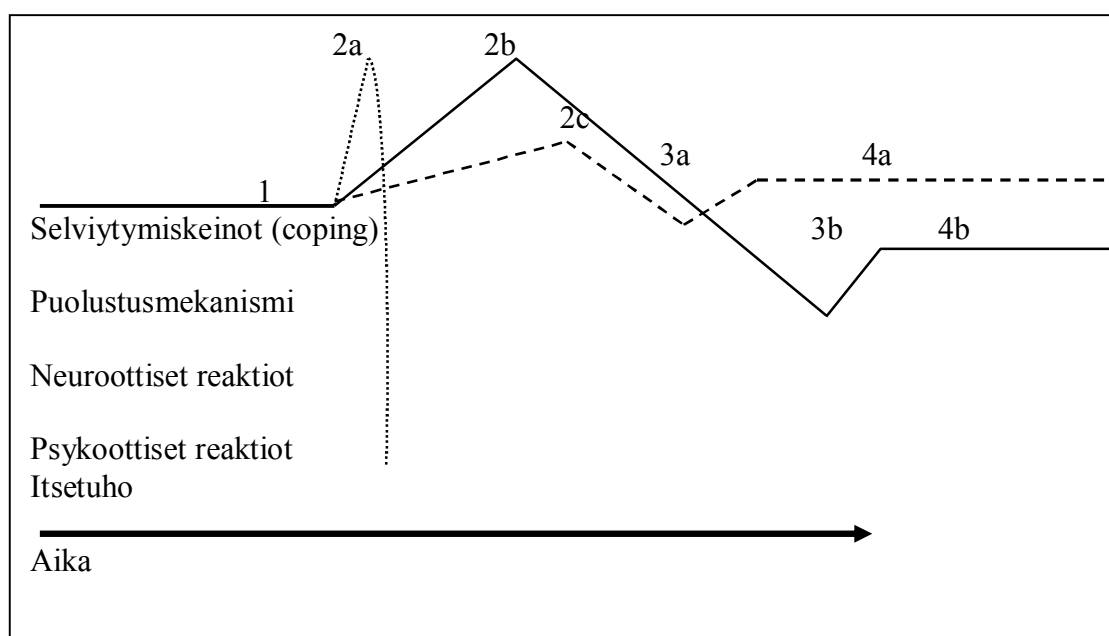
### 3.2 Akkulturaatio vai syrjäytyminen

**Akkulturaatio** terminä on peräisin 1930-luvun antropologiasta, jossa tutkittiin länsimaille vieraita kulttuureja. Antropologit tutkivat monesti primitiivisiä kulttuureja länsimaisin silmälasein arvioiden primitiivisissä vieraissa kulttuureissa tapahtuneita muutoksia länsimaisen kulttuurin mittarein. Positiivisiksi katsottuja muutoksia oli oman sivistyksen näkyminen uuden kulttuurin tavoissa. Vuonna 1964 Milton Gordonin mielestä akkulturaatio on assimilaation yksi vahvin ulottuvuus, joka kuvaa vähemmistön käytöksen ja rakenteen muutosta kohti enemmistön valtakulttuuria. Nykyinen sosiologian integraatio käsite korvasi nämä termit. Vuonna 1970 psykologiassa John W. Berryn ajattelun tuloksena akkulturaatio tarkentui kuvaamaan yksilön sopeutumista. (Liebkind 2004, 46-48.)

Tunnetuin Berryn akkulturaatiomalleista on kaksisuuntainen ja sen peruspohdinta liittyy 1) omien kulttuuritapojen arvokkuuteen ja säilyttämiseen ja 2) omaan osallisuuteen valtaväestön myönteisestä yhteiskuntaelämästä. Tämä pohdinta voi johtaa neljään eri strategiaan: 1) **Integraatio**ssa ihminen säilyttää ja ylläpitää vahvat siteet koti- ja isäntäkulttuuriin. 2) **Assimilaatio**ssa side ja suhteet isäntäkulttuuriin vahvistuu heikkenevän kotikulttuurin kustannuksella. 3) **Separaatio** vaalii suhteita kotikulttuuriin isäntäkulttuurin jäädessä vieraaksi. 4) **Marginalisoituminen** on sekä koti- että isäntäkulttuurin siteet hylkäävän identiteetin tulos. (Hoersting 2011, 18.)

Rudminin (2009) mukaan onnistunut integraatio näyttää riippuvan henkilön taidoista yhdistää erilaiset kulttuuri-identiteetit kitkattomasti kaksikulttuuriseksi pätevyudeksi (kompetenssi). Kun Berryn teorian mukainen integraatio on saavutettu, kaksikulttuurisen kompetenssin omaava henkilö nauttii kuin kala uimisesta kylmän Atlantin ja lämpimän Intian valtameren yhdistyessä toisiinsa Kapin niemimaalla. Todisteita uimataidon eduista saadaan viidellä mittarilla: 1) kulttuurinen herkkyys, 2) sopeutumiskyky ympäristöön ja 3) pelisilmää toimia kulttuurien labyrintissä, 4) erilaisuuden suvaitsevaisuus ja 5) kotoisa tunne kaikissa ihmis-suhteissa. Tällaiset kulttuurikalat ovat kaksi- tai useampikielisiä, kiinnostuneempia oppimaan uusia kieliä ja omaksumaan eri kulttuurien viitekehyksiä. Heidän kerrotaan olevan taitavia kulttuurisen koodin vaihdossa. (Hoersting 2011, 18.) Merkittävää kulttuurienvälisen kompetenssin monien hyötyjen ohella on juurettomuuden ja keskeneräisyyden tunne. Vaikka tuntuu että fyysisesti olet kotona, niin sielu seilaa eri kulttuurikotien väliä. Identiteettiin liittyy kodittomuus ja yksittäisen kodin paikan kaipuu. Toisaalta pienet asiat vieraisissa kulttuureissa saavat olon tuntumaan kotoisaksi. (Löytty 1991).

**Kulttuurishokki** on toisenlainen mittari, jolla voidaan kuvata uuteen ja vieraaseen kulttuuriin sopeutumista. Prosessi kulkee kriisin kautta ja sitä kuvataan U-kuviolla kolmivaiheisella kulttuurishokkimallilla.



Kuherruskuukausivaihe alkaa alkusopeutumisen 1) jaksolla, jolle on tyypillistä innostuneisuus ja jopa ylikorostuneen myönteinen suhtautuminen uuteen kult-

tuuriin. Turhautumisvaihe on kriisivaihe 2abc), joka alkaa myönteisen kokemuksen huipusta. Voimakkaat reaktiot kuten hämmennys, ahdistus, voimattomuuden kokemus, aggressiivisuus, regressiivisyys, masentuneisuus, erilaiset pelot, itseluottamuksen puute ja psykosomaattiset oireet ovat vaiheelle ominaisia. Kulttuurishokki U-kuviossa kriisin loppuvaiheessa ollaan pohjalla. Elpymis- ja sopeutumisvaiheessa 3ab) kulttuurishokkia edeltänyt identiteetin taso 1 tulisi lopuksi 4ab) saavuttaa. Onnistuessaan se jopa ylitetään, kuten 4a osoittaa. Kulttuurishokissa ihmisen selviytymiskeinot ja puolustusmekanismi ovat kriisin työvälineitä. Mikäli näillä ei kyetä tilannetta hallitsemaan, voi tilanne pahimmillaan viedä 2a tilanteen tavoin jopa itsetuhoon saakka. Siksi kulttuurishokin tiedostamisella voidaan luoda kartta ja se vahvistaa selviytymiskeinoja ja puolustusmekanismia kriisin yli. (Salakka 2006, 45-53.)

**Syrjäytymiseen** objektiivisia ja subjektiivisia merkkejä voi löytää ihmisten elintason liittyvistä asioista. Positiiviset tulokset maahanmuuttajan toimeentulosta, koulutuksesta, sosiaalisesta verkostosta, työmarkkina-asemasta, asumistasosta ja laillisesta asemasta kertovat objektiivisesti mittareina akkulturaation onnistumisesta. Vastaavasti syrjäytymisestä kertovat negatiiviset tunnusmerkit. Subjektiivisia mittareina toimii henkinen hyvinvointi, tyytyväisyys ja itsetunto. (Liebkind 2004, 54-55.) Toisaalta amerikkalaisessa tutkimuksessa vanhempien ulkomaankomennuksen vaikutuksista nuoriin kerrotaan erilaisten ryhmien muodostumisesta samanlaisen taustan omaavien nuorten keskuudessa. Näissä ryhmissä nuoret kokevat vertaistukea ja saavat nimen omalle syrjäytymiselleen ilman että heitä tuomitaan Berryn mittarin mukaan separaatioon tai marginaaliin epäonnistumisen leimalla. Lähetyslapsekset (missionary kids), matkalaukkulapset (suitcase children), sotilaiden kakarat (military brats), maailman paimentolaiset (global nomads), monikulttuuriset lapset (cross-cultural children), kansainvälisesti liikkuvat nuoret ja kansainvälisten koulujen oppilaat. Kansainvälisissä tutkimuksissa heitä ryhmänä kutsutaan käsitteellä cross cultural identities (CCI), mikä kuvastaa heidän maailmankansalaisen kompetenssiaan. He näyttävät toinen toisiaan tukien selviytyvän akkulturaation haasteista. Tärkein asia akkulturaatiossa lienee toisten kaltaistensa kohtaaminen, sosiaalinen verkosto ja positiivinen tuki. (Hoersting & Jenkins 2011, 20.)

### 3.3 Asuminen osana akkulturaatiota

Yhteisöt muodostuvat asumisesta ja asuinalueet ja asumismuodot muokkaavat sosiaalisia verkostoja. Niiden vaikutus akkulturaatioon on huomattava. Kanadassa Calgaryssa tehty The Limits of Social Capital kvalitatiivinen kyselytutkimus osoittaa että 60 % tapauksista apu asunnon löytymisessä otettiin vastaan kavereilta. Pienempi määrä sai apua perheeltä 14 %, omalta yhteisöltä 13 % ja kodittomien avustusjärjestöiltä 8 %. Välineet, joiden avulla asunto löytyi oli 34 % internetistä, 20 % sanomalehdestä ja 15 % mainoksista. Yleinen oletus on että maahanmuuttajat asuttaa tietyn kaupunginosan kuten China Town tai Little Italia New Yorkissa. Ajatellaan että uskonto- ja kulttuuritaustaltaan homogeeniset maahanmuuttajaryhmät viihtyvät kansallisissa verkostoissa ja tukevat toisiaan työn, asunnon, tiedon, uskonnollisten tarpeiden ja sosiaalisen huolehtimisen järjestymisessä. Kuitenkin tutkimuksen mukaan nämä etniset yhteisöt auttavat n. 5% asunnon löytymisessä ja vain alle 10% kertoi pitävänsä asumisesta näissä yhteisöissä. Enemmän arvostettiin yhteyksiä joukkoliikenteeseen, kauppaan ja kouluun kauniissa ja turvallisissa lähiöissä. (Tanacescu 2010, 107)

Kanadassa tutkimuksen teoriat ovat vaikuttaneet maahanmuuton ja integraation poliittisiin linjauksiin vastaanottavissa yhteisöissä. Tutkijat ja päättäjät ottavat sen huomioon tehdessään maahanmuuttajien työllistymiseen, liikkumiseen, koulutukseen, akkulturaatioon, sosiaaliseen osallisuuteen ja asumiseen vaikuttavia päätöksiä. Kanada on yksi maailman parhaiten maahanmuuttajia asuttaneista maista. Asumisen onnistumisen yhtälö on tehdä tutkimusta, päivittää tuloksien valossa asumisen lainsäädäntöä ja kunnallispolitiikassa toteuttaa sitä käytännössä. Yhteisötutkimuksen kautta voidaan jatkossa arvioida ja seurata asumisen kehitystä. (Tanacescu 2010, 101.)

### 3.4 Maahanmuuttopolitiikka Suomessa

Maahanmuuttajien asuttaminen ja maan historianvaiheet ovat vaikuttaneet myös Suomen maahanmuuttajalainsäädäntöön. Ensimmäiseksi asutettiin 1920 Venäjän vallankumousta paenneita ihmisiä 20 000 ja seuraavaksi 1940-luvulla

siirtolaisia yli 400 000. Karjalaiset sodassa menetetyiltä alueilta asutettiin pysyvästi eri puolille Suomea. 150 000 siirtolaista Lapin ja Oulun lääneistä pakenivat sodan aikana Pohjanmaalle ja Ruotsiin. Lapin sodan päätyttyä monet palasivat takaisin Lappiin, vaikka kodit oli tuhottu. (Pentikäinen 2005, 22.) Suomi on osaksi maantieteellisen sijaintinsa vuoksi maahanmuuttajia vastaanottavana maana nuori ja 1960-luvulla maassa oli pitkälti suomalainen väestö. Vuonna 1968 Suomi ratifioi YK:n yleissopimuksen ja 1970-luvulla ensimmäiset pakolaiset tulivat Suomeen. 1980-luvun lopulla turvapaikan hakijoiden määrä kasvoi voimakkaasti, mikä vaikutti ensimmäisen kotouttamista koskevan maahanmuuttajalain syntymiseen vuonna 1998. (Pentikäinen 2010) Vuoden 2011 loppuun mennessä Suomessa oli jo liki 184 000 ulkomaalaista (Suomi lukuina 2011.)

Jotta akkulturaatio Suomeen etenee, maahanmuuttajan tulee opiskelun ja sopeutumisen jälkeen työllistyä. Yksi ensimmäisistä ehdoista työllistymiselle yhteiskunnassamme on suomenkielen osaaminen. Pakolaiset ja työväestö perheineen saavat laissa takuun kotoutumisen edistämisestä ja suomenkielen opimisesta. Maahamme on tullut huomattava määrä ulkomaalaisia opiskelun kautta. Hyvin koulutettu ulkomaalainen voisi pysyä maassa, jos opiskelijoille olisi laissa turvattu suomenkielen opetus. Heidän työllistymisensä opettajina voisi edistää alan tutkimusta ja se voisi hillitä aivovientiä opiskelijoiden muuttaessa valmistuttuaan pois Suomesta. (Suomen laki 30.12.2010/1386.)

Toinen työllistymisen ehto on tutkinto ja ansioluettelon mukaiset todistukset työmarkkinoille pääsemiseksi. Ongelmakohta on toisesta kulttuurista tulevalle aiempien tutkintotodistusten ja työtodistusten puuttuminen. Se muodostaa haasteen jatkokouluttautumiseen Suomessa.

Ei meillä anneta papereita kun lähtee pois työstä tai työ loppuu. Haetaan työtä ja sanotaan, että olin aikaisemmin toisessa paikassa töissä. Pitäisi luottaa, kun sanoo että osaa ommella tai laittaa ruokaa. (Pehkonen 2006, 53)

Kolmanneksi Suomen työmarkkinoiden hiljainen tieto on myös piilossa maahanmuuttajilta. Se pitää sisällään käsitteitä kuten työaika, työtavat, kirjoittamattomat käytännöt ja monet itsestäänselvyydet sekä erilaiset arvot. Maahanmuut-

tajan perehdyttäminen on vaativaa, vie aikaa ja on työlästä. Sen takia harva työnantaja lähtee heitä työllistämään. Työvoimatoimistot on rekrytoinnissa havaittu hyviksi jakamaan tietoa työllistymisestä, työharjoittelupaikoista ja vapaista työpaikoista. Lopulliseen työllistymiseen vaikuttaa ratkaisevasti sosiaaliset verkostot, joissa maahanmuuttajat jäävät työllistymättä suosittelijan puutteessa. Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimuksessa maahanmuuttajien, joilla on suomalainen puoliso tai sosiaalisessa verkostossa on kantasuomalaisia, havaittiin työllistyvän helpommin. (Pehkonen 2006, 53-57.)

Laki kotoutumisen edistämiseksi turvaa tulkkipalvelut, kunnalliset peruspalvelut ja työ- ja elinkeinohallinnon palvelut maahanmuuttajille. Lisäksi siinä taataan perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta ohjaten ja neuvoen kaikki oikeudet ja velvollisuudet. Viranomainen vastaa tietojen tuottamisesta ja päivittämisestä. Jokaiselle maahanmuuttajalle tehdään henkilökohtainen alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma, johon jokaisella on lain takaama oikeus. Tämän tarkoituksena on tukea akkulturaatiota ja estää maahanmuuttajien syrjäytyminen. (Suomen Laki 30.12.2010/1386.)

### 3.5 Uskontodialogi maahanmuuttajatyössä

Uskontodialogi ilmentyi projektissa näkyvästi arjen elämässä ja siksi tarkastelen sitä omana tutkimuskysymyksenä. Somalikulttuurissa islam värittää uskontoa ja kulttuuria ja siksi arjessa sitä on vaikeaa sivuuttaa. Rajaa uskonto- ja kulttuuridialogin välille on myös vaikea piirtää ja asiat menevät päällekkäin. Dialogi on kahden tai useamman osapuolen kohtaamista ja vaatii molemminpuolista kunnioitusta ja aktiivista osallistumista ja se sisältää jakamista, opettamista ja arviointia. Uskontodialogi auttaa ratkaisemaan ristiriitoja ja väärinkäsityksiä sekä ruokkii kahdenkeskistä kunnioitusta ja yhteiselämää kahden eri uskontokunnan edustajan välillä. Uskontodialogia käydään kolmella tasolla: käsitteellisellä, yhteisellä sosiaalisella tasolla ja arjen elämässä. (World Council of Churches 2012) Tutkimuksessani uskontodialogi on läsnä arkielämän ilmentämisen ja uskonnon harjoittamisen kautta. Uskontodialogista keskustelua käydään oman uskon ilmentämisen mahdollistamisesta omassa elinympäristössä: rukouselä-

mä, ramadan paasto ja vaatteiden käyttö. Koska kyseessä oli arjen elämään liittyvä kurssi, kahden korkeamman tason uskontodialogille ei tarjoutunut tilaisuutta.

Suomessa uskontodialogille on luotu pohja uskonnonvapauden lailla, joka takaa yksilölle vapauden harjoittaa uskontoaan yhteiskunnassamme. Tällainen yhteiskunta sallii uskonnollisesti monikulttuurisen ilmapiirin, jossa valtauskonnon on valittava vuoropuhelu muiden uskontojen kanssa. Uskontodialogista kieltäytymisen vaarana evankelisluterilaiselle kirkolle on joutua marginaaliin. Ruotsissa monikulttuurinen yhteiskunta haastoi luterilaisen kirkon mukaan dialogiin. Ruotsissa sisarkirkkomme asema on marginaalisempi Suomeen verrattuna ja tehdäkseen marginaalista keskuksen, kirkko on valinnut avoimen uskontodialogin tien. (Saarinen 22.5.2012)

Uskontodialogissa Suomessa perinteisesti olemme olleet mukana institutionaalisessa kirkkojen välisessä käsitteellisessä keskustelussa. Globalisaation myötä työntekijänä ja kristittynä jokaisen tulee käydä sitä myös henkilökohtaisella tasolla arjessa, kaupassa, liikennevälineissä, rappukäytävissä, työpaikalla ja koulussa. (Hiltunen & Vasko 2011, 22-27.) Uskonnon harjoittaminen oli läsnä Koti Kiikarissa kurssin jokaisella koulutuskerralla muslimien päivärukousrytmin mukaisesti. Koulutus tapahtui auringonlaskurukouksen (neljäs) ja iltarukouksen pimeyden laskeuduttua (viides) välissä. (Islamopas 2012.) Kirkon työntekijöiden tulee etsiä yhteyttä eri uskontojen edustajien kanssa arkipäivän elämää helpottavien hankkeiden kautta pyrkien yhteiseen hyvään. Rehellisyys ja erot tulee tunnustaa, mutta meidän tulee rakentaa siltoja. (Hiltunen & Vasko 2011, 30-34.) Uskontodialogi on välttämätöntä, jotta toisen maailmansodan kauhut voidaan välttää. Yhdessä luodut sopimukset ovat työkaluja, jotka antavat toisenlaisen mahdollisuuden suojella elämää uskonnolliselta vainolta. Geneven pakolaissopimus oli toisen maailmansodan jälkeen ensimmäinen näkyvä asiakirja, jolle maailman muuttuessa tarvitaan uusia päivityksiä. Mikään ei muuta eikä poista kansainvälisen suojelun tarvetta uskonnollista vainoa kohtaan. (Pirjola 1998, 60-77.)

## 4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA AINEISTON ANALYYSI

Esittelen tässä kappaleessa lyhyesti tutkimuskysymykset, tutkimustehtävän, käsitteet ja aineiston analyysin. Seuraavassa kappaleessa kerron tarkemmin menetelmän, metodit ja esittelen tutkimuksen aineistot. Opinnäytetyön tavoitteena on saada kokemuksia kokemusasiantuntijuuden käyttämisestä maahanmuuttajien asumiskoulutuksessa.

### 4.1 Tutkimuskysymykset

1. . Miten eri näkökulmat vaikuttavat asumiskoulutuksen onnistumiseen?
2. Mikä kokemusasiantuntijuuden merkitys on maahanmuuttajille tarkoitetun asumiskoulutuksen suunnittelussa?
- 3 Mikä merkitys asumisella on akkulturaatiossa?
4. Miksi uskontodialogia tarvitaan maahanmuuttajatyössä?

Kehittämishankkeen pohjana on lähtöaineistoja, joita kymmenen koulutuskerran aikana muokataan asumiskoulutuksen koulutusmateriaaliksi EJY:n Voimapesälle. EK antoi dokumentin Asumisen kompastuskivet (liite 1) ja yhdessä somaliyhteisön kanssa somaliksi käännetyn vastuunjakotaulukon (Espoonkruunu 2012b) ja sanakirjan (liite 2). Jokaisesta koulutuskerrasta on olemassa aktivoivan osallistuvan havainnoinnin muistiinpanot kenttäpäiväkirjassa. Asiakkailta kirjattuna aineistona ovat kurssin tavoitteet, pelisäännöt ja koulutuskerran jälkeen kirjattu palaute. Koulutuksen jälkeen on tehty teemahaastattelu kokemusasiantuntijasta, jonka kysymykset ovat työn liitteenä (liite 3). Haastattelusta on litteroitu vastausmateriaali.



## 4.2 Tutkimusaineiston analyysi

Kenttäpäiväkirjan aineisto ja lähtöaineisto analysoidaan aineistolähtöisellä sisällyönanalyysillä. Haastatteluaineisto puretaan tekemällä päätelmiä ja teemojen koodaamista suoraan tallennetusta aineistosta. (Hirsjärvi & Hurme 2000.) Kenttäaineiston analyysi lähtee liikkeelle aineiston sisäistämällä ja teoretisoinnilla, jonka jälkeen aineisto luokitellaan karkeasti erilaisiin luokkiin ja teemoihin. Tässä vaiheessa myös tutkimustehtävän kysymykset ja käsitteet täsmentyvät. (Metsämuuronen 2006, 244)

Tässä opinnäytetyössä analysoidaan sekä selkeää sisältöä että mahdollisia piilosisältöjä, koska maahanmuuttajien kielellisessä viestinnässä ei-verbaalisella osuudella on huomattavan suuri vaikutus. Analyysiprosessi ja tulokset pitää kuvata riittävän yksityiskohtaisesti, jotta lukijoille muodostuu kokonaiskuva analyysistä, sen vahvuuksista ja heikkouksista. Onnistunut sisällön analyysi vaatii tutkijan kykyä analysoida ja yksinkertaistaa sekä muodostaa tuloksia ja johtopäätöksiä. (Elo & Kyngäs 2007, 109-113)

## 5 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTOT

### 5.1 Tutkimusmenetelmä

Kyseessä on tapaustutkimus, joka on laadullinen kehittämishanke ja sisältää laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Tapaustutkimuksen kriteerit täyttyvät, koska tutkimus on lyhytkestoinen, kulttuuri-, paikka- ja tilannesidonnainen. (Kurunmäki 2007, 74.) Tutkimuksen koti kiikarissa opetusmateriaalin toimivuutta ei voida taata muissa tilanteissa, koska tapaustutkimuksen tuloksia ei voida yleistää. Vertaamalla Koti Kiikarissa opetusmateriaalia toisiin asumiskoulutusmateriaaleihin, voidaan löytää mielenkiintoisia yhteisiä piirteitä ja eroavaisuuksia. (Metsämuuronen 2006, 211-212.)

### 5.2 Tutkimuksen kolme havainnointimenetelmää

**Aktivoiva osallistuva havainnointi** menetelmänä osallistaa kurssilaisia opetussuunnitelman yhteisessä suunnittelussa. Aluksi opetusryhmälle annetaan tehtäväksi asettaa omat tavoitteet oppimiselleen, joiden pohjalta kouluttajat työstävät opetussuunnitelman kurssille. Tällä saadaan kurssilaiset sitoutumaan koulutukseen ja sitä kautta saavuttamaan yhdessä asetetut tavoitteet ja päämäärät (Vilkkä 2006, 47.) Jokaisen opetuskerran jälkeen keräämme suullisen palautteen opetuksesta kurssilaisilta vakiokysymyksillä. Tulkki on läsnä kyselytilanteessa ja vastaukset kirjataan muistiin kenttäpäiväkirjaan (Vilkkä 2007, 27). Arvioimme toimintaa ja pyrimme korjaamaan sitä kohti yhdessä asetettuja päämääriä. Arviointi toteutetaan kahdella kysymyksellä 1) mitä opin? 2) mitä tulee opettaa lisää? Pyrimme aktiivisesti osallistumisen kautta rohkaista nuoria itse arvioimaan omaa oppimistaan. Arvioinnin ideaalitavoite on, että tutkimuskohteenä oleva ryhmä tekee prosessia itsenäisesti ilman tutkijaa ja että ne sulautuvat yhdeksi osaksi toteutettua toimintaa. (Vilkkä 2006, 46-48.)

Tutkijana teen lisäksi kahdenlaista havainnointia: 1) Itse pitämieni oppituntien aikana **osallistuvaa havainnointia** ja 2) ulkopuolisen luennoitsijan aikana **ha-**

**vaintoja ilman osallistumista.** Aktivoiva osallistuva havainnoiminen, osallistuva havainnointi ja havainnointi ilman osallistumista on tallennettu kenttäpäiväkirjaan. (Metsämuuronen 2006, 237-238.) Kenttäpäiväkirjassa on oppituntien havainnoinnin lisäksi päiväkirjamerkintöjä suunnitteluprosessista. Tutkimusjoukko muodostui 17-20 -vuotiaista Koti Kiikarissa -asumiskoulutuksen osallistuneista 13 nuoresta somalimiehestä ja kokemusasiantuntijasta (Vilkkä 2006, 46).

### 5.3 Teemahaastattelu

Kurssin jälkeen tehty teemahaastattelu tuo esille kokemusasiantuntijan äänen ja oppimiskokemuksen tehdystä projektista. Haastattelu etenee keskeisten teemojen varassa. Keskeistä haastattelussa ovat haastateltavan tulkinnat ja hänen antamansa merkitys haastattelun teemoille. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.) Tutkimusongelmasta on poimittu keskeiset alueet, joita teemahaastattelussa käsitellään (liite 1). Teimme koehaastattelun, jossa minua haastateltiin haastattelukysymyksillä. Näin pystyin korjaamaan kysymysten ymmärrettävyyttä ja yksiselitteisyyttä. Haastattelun aluksi motivoin haastateltavaa tekemällä hänet tietoisiksi roolistaan tutkimuksessa. Pyrin myös vapauttamaan ja auttamaan häntä rentoutumaan omalla olemuksellani ja kiinnostuksen osoittamisella. Häiriöttömänä haastattelutilana toimi Voimanpesän vastaanottohuone, jossa sain itselleni hyvän haastattelukokemuksen ja laadukkaan taltiointin. (Vilkkä 2005, 101-112)

### 5.4 Tutkimuksen valmiit aineistot

Kymmenen asumisen kompastuskiveä -materiaali on kiinteistöyhtiö Espoonkruunu Oy (EK) asuntotarkastuspäällikkö Risto Vuoren kokoama aineisto, jossa kerrotaan asunnoissa havaittuja ongelmia väärän tiedon ja puutteellisten asunnon huoltamisen taitojen seurauksena. Tiedon ovat keränneet kiinteistöpäälliköt, isännöitsijät, kunnossapitomestarit, vesilaskutusvastaava ja talotekniikkainsinööri. EK antoi meille opetusasunnon koulutuskäyttöön, jossa väärän asumisen jäljet olivat konkreettisesti näkyvissä. (Vuori 2012.) Projektissa mukana ollut

kokemusasiantuntija toi yhteistyössä EK:n ja somaliyhteisön kesken somaliksi käännetty kiinteistöyhtiön vastuunjakotaulukko.

Maahanmuuttajien asumiskoulutusta on toteutettu Kotilon toimesta Raisiossa, Tampereella ja Turussa Asumispakki -koulutuksen avulla (Järvelä 2010, 11). Se on netistä löytyvä resurssipankki ja siitä on lisäksi painettu valmis koulutusmateriaali, joka käsittää seuraavat osa-alueet: Muutto, demokratia ja järjestys, vuokralaisena, naapuruus, kotirauha, siisteys, jätehuolto, sähkö ja vesi, rahankäyttö, paloturvallisuus ja jokamiehen oikeudet. (Suomen Pakolaisapu 2012.)

## 6 PROJEKTIN SUUNNITELMA, TYÖSKENTELYN KUVAUS JA ARVIOINTI

Pääosa tutkimusaineistosta on harjoittelun ajalta 20.4. – 3.11.2011 syntyneestä kenttäpäiväkirjasta, jota olen käyttänyt myös harjoitteluraportin laadinnassa. Kehittämishankeen ensimmäinen vaihe lähti liikkeelle suunnittelusta ja opetusrunгон laatimisesta. Koulutuksen suunnitteluvaiheessa keskityimme konkreettisiin itse koettuihin asumisen ongelmiin. EK:n asumisen kompastuskivet ja Kotilon asumispakki toimivat hyvänä resurssina oletusopetussuunnitelman räätälöinnissä. Koti Kiikarissa -kurssin osallistujat ja kokemusasiantuntija allekirjoittivat suostumuksen, jossa he antavat minun käyttää kurssilla tuotettavia aineistoja tutkimustyössäni. Se pitää sisällään lauseen anonyymiyden turvaamisesta. Jotta kokemusasiantuntijaan viittaaminen olisi jatkossa helpompaa, käytän hänestä tässä työssä nimeä Ahmed.

### 6.1 Suunnittelu

Projekti suunniteltiin kevään ja kesän 2011 aikana. Projektikuvaus ja puitesuunnitelma valmistuivat toukokuussa ja yhteenotot yhteistyötahoihin tapahtuivat kesän ja alkusyksyn aikana. Projektimme pyrkimyksenä oli saada maahanmuuttajat mukaan ja sitoutumaan asumiskoulutukseen. Tavoitteena oli ehkäistä turhiin häätöihin johtavia toimintamalleja ja laiminlyöntejä kuten maksamaton vuokra, tupaantuliaiset, häiritsevä elämäntapa ja asunnon hoitamattomuus. Työtöinä otimme projektille asiakaslähtöisyyden ja kokemusasiantuntijuuden alkusuunnittelusta lähtien. Ahmed on asunut perheensä kanssa 12 vuotta Suomessa ja käynyt läpi vuokravelkapolun (Ahmed 21.3.2012). Minä olen asunut itse maahanmuuttajana Botswanassa 10 vuotta. Vuonna 2009 palasimme perheen kanssa takaisin Suomeen ja sopeutuminen on ottanut aikansa.

Päätimme toteuttaa projektin somalien keskuudessa. He ovat Espoon kolmanneksi suurin vieraskielinen ryhmä (Toimintaympäristön tila 2010). Espoon Suvelassa sijaitsevan Voimanpesän suurin vieraskielinen asiakaskunta on somaliyhteisö ja yhteistyö alkoi vuonna 2009. Koska ajallisesti kolmen kuukauden mittai-

nen harjoitteluni on lyhyt, päädyimme aloittamaan projektin olemassa olevassa verkostossa somaliyhteisöstä. Suoritin harjoittelua pikkuhiljaa työni ohella, jolloin se venyi käytännössä lähes vuoden mittaiseksi rupeamaksi. Kahdenlainen kokemusasiantuntijuus hankkeessa työparini kanssa oli innostavaa. (Kenttäpäiväkirja 28.4.2011.) EK antoi meille lähtökohdaksi asumisen kompastuskivet, johon on kerätty kiinteistöyhtiön havaitsemat asumisen ongelmat heidän kaikkien asiakkaiden keskuudesta. Tämän aineisto kattaa asumisen osa-alueet, joita koulutuksen kautta tulisi kehittää. (Vuori 2012.) Yhteisten neuvottelujen tuloksena kesällä 2011 saimme myös opetusarvon, joka huomioitiin mediassa laajasti Ilta-Sanomista aikakauslehtiin yhteensä 35 eri julkaisussa. Ahmed oli somaliyhteisön kanssa jo kääntänyt somaliksi EK:n vastuunjakotaulukon. Se sisälsi myös somalinkielisen sanakuvakirjan vastuunjakotaulukon vieraista sanoista (liite 2).

## 6.2 Projektin toteutus

Koti Kiikarissa toteutus alkoi 1.9.2011. Kurssilaiset edustivat pääosin auditivista tapaa oppia asioita. Tämä tarkoittaa, että oppilaan heikkoja puolia on tylsä ja lattea kirjoittaminen, sekä asian visualisointi. Tähän kun lisätään vielä lisähaasteena suomen kieli, niin tilanne on kaksin verroin pahempi. Luetunymmärtäminen voi olla haasteellista. Vahvoihin puoliin kuuluu puhuminen, mikä on eloisaa ja sujuvaa, jolloin suulliset ohjeet muistetaan hyvin. He omaksuvat suullisen informaation helposti ja nopeasti. Puhutut asiat ymmärretään hyvin ja oppiminen tapahtuu kuulemisen kautta. Silti opetuksessa aika piti tulkkauksen takia kaksinkertaistaa. Halusimme varmistaa että kaikki ymmärtävät asiat mitä opetetaan. (Koppa 2012.)

Onnistuin ennalta suunnittelemani tutkimustapojen avulla keräämään tutkimusaineistoon tarvittavan tiedon opetusryhmältä. Kysymyslomakkeet eivät olisi toimineet. Kurssille tehty kysymys-vastaus-laatikko oli illasta toiseen tyhjä. Opetusasunto tilana konkreettiseen opetukseen oli mahtava, mutta valaistus ja pisatorasiapuutteet eivät mahdollistaneet videointia. Opetustilanteiden äänitys olisi ollut mahdollista, mutta 15 ihmisen puheen litterointi sen sijaan olisi ollut suo-

rastaan mahdotonta. Kokemukseni afrikkalaisten nuorten opettamisesta Botswanaassa olivat tällä kertaa hyödyksi. Aineisto tallentui ongelmitta itse kirjaamalla fläppipaperille ja kenttäpäiväkirjaan.

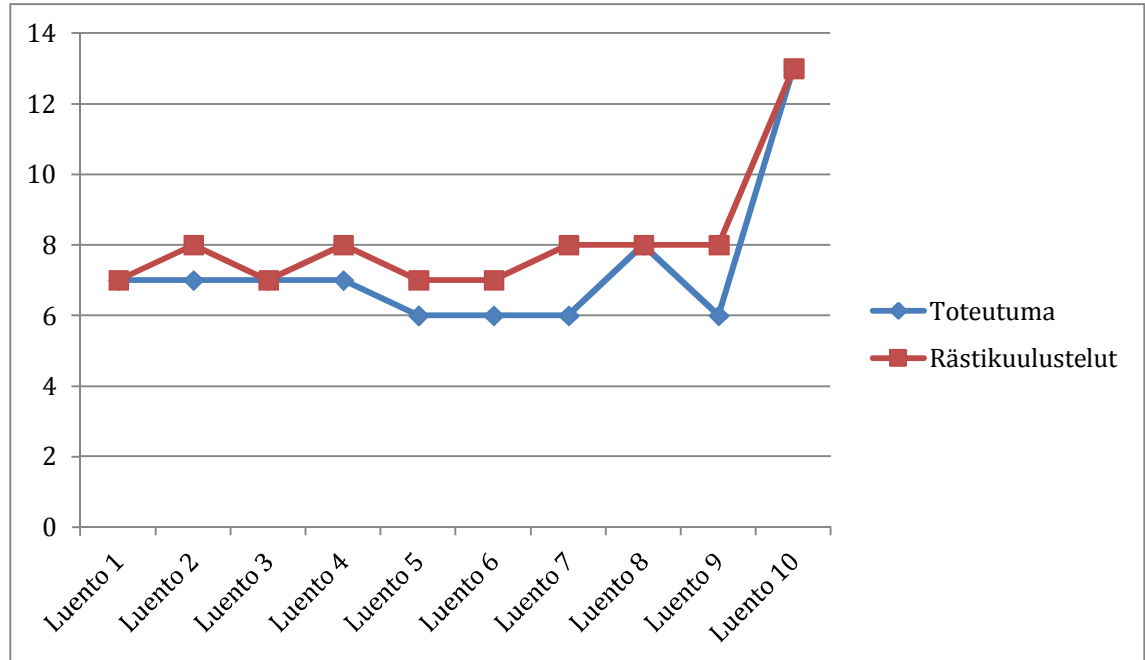
Asiakaslähtöinen toimintamalli on oksa ajattelupuusta, jossa kurssin osallistuja on valikoiva kuluttaja, joka saa vapaasti valita puusta oman oksansa. Käsitteet kuluttajakeskeinen ja kuluttajalähtöinen ovat saman puun runko ja juuret. (Kujala 2003, 29-30.) Kurssin alussa opetusryhmän jäsenet kertovat odotuksistaan, jotka kerättiin ja kirjattiin tavoitteiksi fläppitaululle kuvamaan kurssin oksia. Niiden kaveriksi työstettiin yhdessä pelisäännöt. Seuraavaksi kerraksi Ahmedin kanssa yhdistimme oksat puun runkoon koulutuksen opetussuunnitelmaksi (liite 4). Aktivoivaan osallistuvaan havainnointiin kuuluu edellä kuvatun lisäksi jokaisen kurssikerran jälkeen osanottajilta suullinen palaute/arviointi siitä, mitä tänään on opittu ja mitä pitäisi vielä opettaa lisää. Ahmed toimi tulkkina, opettajana ja johti opetuksen arviointia minun kirjatessa palautetta muistiin kenttäpäiväkirjaan. Palautteen pohjalta opetettuja opetussisältöjä voitiin tarvittaessa kerrata. Koulutuksemme opetussuunnitelma sisälsi kahdeksan teemaa (liite 4)

Minulla on kymmenestä tapaamisesta kirjattu kuusi osallistuvaa havainnointia tilanteista, joissa itse opetin ryhmää. Havainnointia ilman osallistumista vieraillevien luennoitsijoiden opetustilanteista kertyi kenttäpäiväkirjaan neljä kappaletta. Havaintojen lisäksi päiväkirjassa on merkintöjä suunnittelusta ja henkilökohtaisesta prosessistani. Niissä on paljon tunteita, ajatuksia, vähän analyysiä mutta myös täysin tajunnan virtaa ja pohdintaa koulutustilanteista, jotka sain kirjoittamalla pois mielestäni.

### 6.3 Arviointi

Verratessa tavoitteita ja loppupalautetta vaikeita asioita olivat käytännön kiinteistön huoltoon liittyvät asiat. Vastuunjakotaulukon mukaan asukkaan vastuulle kuuluvat lattiakaivon puhdistus tai vuotava vessa olivat vaikeita asioita. Olin loppupalautteessa iloinen siitä että kuntokortin ja vastuunjakotaulukon osalta oppi oli mennyt perille. Apua olisi haluttu vielä itse asunnon saamiseenkin. Sitä

me emme valitettavasti pystyneet heille takaamaan. Toivomuksemme on että he nyt kurssin käytyään olisivat valmiimpia ottamaan vastaan oman asunnon ja kantamaan siitä vastuun.



Yllä on kaavio luentojen osanottajatiedoista. Valmiit todistukset annoimme viimeisille osallistujille 3.11.2011 toisen rästikuulustelun päätteeksi. Koulutukseen osallistui kaikkiaan 14 henkilöä, joista kuusi sai todistuksen kymmeneen luento-osallistumisesta ja oppimäärän suorittamisesta. Tästä saadaan onnistumisprosentiksi 43 %. Kahdeksan todistusta vaille jääneestä vierailijasta yksi kävi viidellä luennolla ja loput kävivät koulutuksessa vain muutamilla tietyillä luennoilla, jotka katsoivat itselleen tarpeellisiksi. Yhdelle osallistujista tuli ylivoimainen työeste, joka teki osallistumisen mahdottomaksi.

Maaliskuussa 2012 tein teemahaastattelun kokemusasiantuntijasta ja projektiraportti valmistui. Hankkeen toteutumista on arvioitu itse raportissa.

Kurssin jälkeen 21.3.2012 tehdyllä kokemusasiantuntijan teemahaastattelulla halutaan vahvistaa kokemusasiantuntijan äänen kuulumista ja pohtia prosessissa saavutettuja tuloksia. Haastattelu kesti 56 minuuttia. Minulta löytyy litteroitu materiaali kokemusasiantuntijan teemahaastattelusta, josta kysymykset ovat liitteenä (liite 3).



## 7 AINEISTON ANALYSOINTI

### 7.1 Eri näkökulmien vaikutus asumiskoulutusten järjestämiseen

Kun opetussuunnitelman hahmotelma minun ja Ahmedin miettimistä sisällöistä oli valmis, keskityimme tutustumaan erilaisiin käytännön materiaaleihin. Niitä löytyi pelinä, erilaisina luentorunkoina ja opetuskokonaisuuksina. Parhain materiaaleista oli mielestämme Suomen Pakolaisavun ja ARA:n toteuttama Kotilo -projektin Asumispakki –materiaali. Se on yhteistyössä kiinteistöyhtiöiden kanssa syntynyt tietopankki, josta käsin koulutukset voidaan räätälöidä asiakkaan tarpeiden mukaan. (kenttäpäiväkirja 13.7.2011.) Tämä tietopainotteinen materiaali kuvaa kiinteistöyhtiöiden toivomuksia avaimet käteen tyyppisestä opetuksesta, jonka he haluavat maahanmuuttajille opetettavan. Se käsittää seuraavat osat alueet: Muutto, demokratia ja järjestys, vuokralaisena, naapuruus, kotirauha, siisteys, jätehuolto, sähkö ja vesi, rahankäyttö, paloturvallisuus ja jokamiehen-oikeudet. (Suomen Pakolaisapu 2012.) EK:n Kymmenen asumisen kompastuskiveä –materiaali (liite 1) kuvaa vuokratiloyhtiön asiakkaiden asumisen ongelmia. Pulmat eivät ole vain maahanmuuttajien aiheuttamia, vaan yleisesti kaikkien EK:n asiakkaiden asumisen ongelmia. Heidän näkökulma asiakkaiden koulutukseen on korjaus- ja huoltokustannusten vähentäminen opastuksen kautta. (liite 1.) Miten onnistunut koulutus sitten luodaan?

Tutkimusaineistosta löytyy kolme erilaista näkökulmaa koulutukselle, joista ensimmäinen on **kokemusasiantuntijoiden erilaiset näkökulmat**: Ahmedille asumisen käytäntö, taloyhtiön vastuunjakotaulukko ja kuntokortti, paloturvallisuus ja kotivakuutus olivat käytännönläheinen asumiseen liittyvä lähtökohta koulutukselle. Minä näin että identiteetin käsittely, talouden hallinta, sosiaalinen verkosto, koulutus, ansioluettelo ja ammattitutkinto luovat puitteet kotoutumiselle. Ne ovat välineitä, jotka mahdollistavat akkulturaation ja käytännön elämän järjestymisen uudessa maassa. (Kenttäpäiväkirja 3.6.2011.) En kiellä käytännön asioiden merkitystä, mutta asumiskoulutus ei saa olla pelkkää asunnon huoltoa. Minun ja Ahmedin erilaiset näkökulmat opetussuunnitelmasta riitautti yhteistyön ja olimme miltei umpikujassa. (Kenttäpäiväkirja 25.8.2011) Kenttäpäiväkirjan

päivämääristä huomaa että jännityksellä kurssin alkuun saattoi olla osansa sa-nailuun. Siksi tapahtuneesta ei kannata tehdä kynnyskysymystä jatkaa yhteis-työtä. Omassa tilanteessa helpotti kun sai kirjoittaa kenttäpäiväkirjaan tuntei-taan ja keskustella asiasta harjoittelunohjaajan kanssa.

**Asiakaslähtöinen toimintamalli** vapautti meidät kouluttajina omien näkökulmi-en ajamisesta opetussuunnitelmaan. Nuorten nimeämät tavoitteet ohjaavat pro-jektia ensisijaisesti. (Kenttäpäiväkirja 25.8.2011) Näihin tavoitteisiin kuuluvat Ahmedin mainitsemat asunnon hakemiseen, saamiseen, huoltamiseen ja asu-misen turvallisuuteen liittyvät konkreettiset asiat. Myös minun näkökulmaa naa-purisopuun, talouteen ja ongelmien ratkaisemiseen liittyvänä aihepiirinä näkyy listalla. Lisäksi suomenkielen kehitys ja kurssin suorittaminen piti nuorten mie-lestä kirjata tavoitteisiin (Kenttäpäiväkirja 1.9.2011) Olen koonnut nuorten odo-tukset, pelisäännöt ja kurssin tavoitteet yhteen (liite 4). Nuorten oma osallisuus opetussuunnitelman tekemiseen vaikutti siihen, että he omaksuivat opetettavat asiat. Näin lyhyellä tuttavuudella minun oli vaikeata havainnoida tyhjentävästi kehon ja ilmeiden viestejä kulttuurikontekstista. Ilo kuvastaa sitä että heidän omiin kysymyksiin saatiin annettua vastauksia. Yhteiset tavoitteet sitouttivat hei-tä ja antoi motivaation suorittaa kurssi loppuun. (Kenttäpäiväkirja 3.11.2011) Kotilo toteutti hanketta toisen syklin aikana myös tarveperustaisen räätälöinnin pohjalta (Järvelä 2010, 11). Tämä tutkimustulos kuulostaa identtiseltä ja puhuu asiakaslähtöisen opetusmallin toimivuuden puolesta. Järvelä ei kuvaa lähteessä tarkemmin miten räätälöidyt koulutukset onnistuivat ja missä niitä toteutettiin.

Kiinteistöyhtiöiltä ja Ahmedilta löytyy yhteinen **vastuun ymmärtämisen** näkö-kulma. Ahmed lähtee liikkeelle siitä että vastuunjakotaulukko käännetään äidin-kielelle ja että sen opettaminen on koulutuksen tärkein asia. Silloin asukas itse ymmärtää olevansa vastuussa tästä asiasta ja haluaa oppia, kuinka asia teh-dään käytännössä. (Ahmed 21.3.2012) Ahmed opetti koulutuksessa, että vas-tuunjakotaulukko on hyvä muistilista (Kenttäpäiväkirja 8.9.2011). Kiinteistöyhtiöt näkevät, että ratkaisu löytyisi asukastoiminnan kautta ja näkevät tärkeänä maa-hanmuuttajaperheiden äitien saamisen mukaan toimintaan. Tällöin asukastoi-minnassa voidaan tosin törmätä kantaväestön rasistisiin asenteisiin. (Järvelä 2010, 14.) Ero näkökulmissa on siinä, että toinen lähtee liikkeelle vastuun ym-

märtämisestä ja toinen sosiaalisesta verkostosta. Näkemysten jakautuminen kahteen on siis sama kuin minulla ja Ahmedilla. Asia aiheutti välillemme ristiriidan edellä. Ahmedin mielestä identiteetti ja sen käsittely ovat perheen sisäisiä asioita, eivätkä ne kuulu ulkopuoliselle. Siksi identiteettiä ei pitäisi käsitellä luennoilla. (Kenttäpäiväkirja 25.8.2011) Sosiaalinen verkosto luodaan jokaisen ihmisen omilla ehdoilla ja kiinteistöyhtiö ei voi sitä asukastoiminnan nimissä vaatia. Ennen toimintatapaa meidän tulisi tutkia mitä eroja kulttuuriemme välillä on, mikä on tavoitteemme ja miten sen saavutamme.

Marja Mannisen kanssa käydyssä keskustelussa hänellä oli tarjota vaihtoehto opetukseen. Jos identiteettiä ei voi luennoida, niin päätimme kokeilla Digitaalinen portfolio (DP) –työkalua. (Kenttäpäiväkirja 30.8.2011) NäytönPaikka ry:n luoma työväline on suunniteltu verkostotyökaluksi nettiin, jossa asiakas saa tuottaa useammilla oppimisalustoilla oman tarinansa. Jokaisella on omat käyttäjätunnukset ja salasansansa, joten kaikki kirjoitettu tieto pysyy muilta salassa. Asiakas itse saa päättää ja valita työntekijävalikosta, kenen kanssa hän jakaa tarinansa. Tämän jälkeen työntekijälle avautuu omilla tunnuksilla omassa näyttössä jaettu tarina. (NäytönPaikka 2012.) DP oli tänä keväänä harjoitteluraporttiani tehdessä verkostotyökaluna käytössä 85 eri kunnassa, joista jokaisesta löytyi 1-36 yhteisöä, jotka käyttivät sitä toiminnassaan. Koti Kiikarissa -kurssi on yksi heistä.

Onnistuimmeko me luomaan hyvän koulutuksen? Mielestäni 43 % läpäisyprosentti koulutukselle oli korkea ja kuuden todistuksen jakaminen oli minulle itselleni iloinen yllätys. Seitsemästä ensimmäiselle luennolle tulleista vain yksi joutui lopettamaan kurssin kesken työvuoron vaihtumisen takia. Vierailijat tulivat kursseille kuulemaan hajanaisia oppitunteja. Vaikka he eivät todistusta saaneetkaan, niin uskon heidän oppineen paljon. Kaikkein ahkerin vierailija kävi 5 kertaa luennoilla. Jos me onnistuimme herättämään kurssilaisissa halun etsiä vastauksia tai neuvoa ystäviään, niin tulokset ovat kauaskantoisia. Avoimiksi kysymyksiksi jää mitä säästöjä saavutettiin kiinteistöyhtiöissä onnistuneella asumiskoulutuksella. Kuinka monta turhaa häätöä ja huoneistojen korjausta sillä voitiin estää? Kiinteistöyhtiöt haluaisivat meiltä näihin kysymyksiin vastauksia. Ne ovat mielestäni sopivia aiheita jatkotutkimukselle.

## 7.2 Kokemusasiantuntijuuden merkitys koulutuksen suunnittelussa

Teimme koulutuksen luentohahmotelmia ja mietimme miten opetuksen toteutamme. Opetusmateriaali ei ole mielestämme tärkein asia oppitunnilla, vaan asioiden selittäminen oppimiskeskustelun kautta. Ahmed kertoi kuinka puheesta yksittäisen sanan tai kirjasta luettujen asioiden väärin ymmärtäminen voivat johdattaa ihmiset väriin toimintatapoihin. Ne tuottavat harmia, mutta pahimmillaan ne aiheuttavat isoja taloudellisia tappioita. (Kenttäpäiväkirja 12.8.2011.) Mietin tuolloin Voimanpesän tutkijan Leenan kanssa, miten Ahmedin kertomaan liittyen voisin parhaiten kerätä tarvitsemani tutkimusmateriaalin. Tein luvussa 6.2 kertamani havaintoihin ja palautteen keräämiseen perustuvan menetelmän. (Kenttäpäiväkirja 22.8.2011)

Projektin toteutuksen jälkeen halusin vielä täydentää aineistoani Ahmedin haastattelulla.

Niin koska siellä kun mä itseni tausta on siellä toi maahanmuuttaja ulkomaalaiselle (joo) mä tiedän siellä mikä ongelma ööö he törmäävät elikkä kun he ovat uusia (joo) siellä suomessa ja minulla kokemuksia kun aikaisemmin minulla siellä asunto-ongelma (joo) tai ihan vähän koko asia pihalla mitä tehdään asuntoa (joo) eli täysin eri, eri kuin mitä siellä kotimaasta ihan Keniasta mistä mä tulin... Kun mä olin ollut uusia uusi maa uusia ihmisiä ja uusi asuntoa okei tämä muistan vielä ja sen takia mä autan siellä uusia ihmisiä... Kun minä olen asiantuntija niin haluan kertoa tehkää näin ja varokaa tätä. Esimerkkinä asunnon kuntokortin ja vastuunjakotaulukon ymmärtäminen. (Ahmed 21.3.2012)

Motivaatio koulutuksen tekemiseen on peräisin omista virheistä, omasta hiljaisesta tiedosta suomalaisesta yhteiskunnasta ja halusta suojella tietämättömyydeltä uusia somalialaisia maahanmuuttajia. Lopuksi hän mainitsee asioiden ymmärtämisen, mikä itselläni on myös motivaation antaja uusien ihmeellisten käytäntöjen opiskelussa ulkomailla.

Tarkasteltaessa Ahmedin näkökulmaa ja nuorten odotuksia (liite 4), niissä on 60 % yhteneväisyyksiä. Kotilon Asumispakki -materiaali on täysin yhtenevä EK:n asumisen kompastuskivien (liite 1) sisältöjen kanssa (Järvelä 2010, 13). Se ei ole ihme, sillä Kotilo teki yhteistyötä kiinteistöyhtiöiden kanssa, joista EK oli yksi.

Projektia ennen luotu suhde maahanmuuttajayhteisöön kantoi hedelmää Koti Kiikarissa -koulutuksen toteutuksessa. Ahmedin vapaaehtoistoiminnan juuret:

Joskus mä olen ollu Suvelan asukkaat edustajana kun siellä täällä (Suomen EH) Pakolaisapu Kotilo projekti oli. (Ahmed 21.3.2012)

Somaliyhteisön vahvan toimijan valmius edustaa yhteisöään ja opettaa projektissa oli projektimme kivijalka. Moskeijan sosiaalisen verkoston kautta, jossa Ahmed on mukana, nuoret saatiin mukaan koulutukseen. Kiinteistöyhtiön tuki antoi konkreettisen kivijalan koulutuksen onnistumiselle opetusasunnon muodossa. Voimanpesän rakentamalla luottamuksella ja yhteistyöllä Koti Kiikarissa -kurssi sai toimivat puitteet.

Voimanpesässä aloitettiin samaan aikaan kokeeksi kaksi asumiskoulutusta. Koti Kiikarissa -kurssi toteutettaisiin valmiissa sidosryhmässä ja Eka Asunto -kurssi kaikille avoimena oman verkostoyhteistyön (EK, sosiaalitoimi, seurakunta) kanssa. Kurssit olivat sisällöiltään identtiset sillä erolla että toinen oli neljä koontumiskertaa ja toinen kymmenen. Pitusero johtuu lähinnä siitä, että tulkkaus vaatii kaksinkertaisen ajan. Markkinointi aloitettiin samaan aikaan touko-kuussa ja kurssit oli tarkoitus aloittaa syyskuussa. (Kenttäpäiväkirja 31.5.2011.) Vain pidempi valmiin sidosryhmän kanssa toteutettu ryhmä toteutui.

Vastaavan löydön voi tehdä Kotilon loppuraportista, jossa onnistunutta yhteistyötä tehtiin Turun kristillisen opiston, Rasion aikuiskoulutuskeskus Timalin ja Tampereen aikuiskoulutuskeskuksen (TAKK) kanssa. Tampereella koulutus toimi aluetyöntekijän kotikäyntien kautta myös asumisneuvontana. Koulutukset keräsivät osanottajia verkostoyhteistyön tuloksena. (Järvelä 2010, 10-11)

Pääkaupunkiseudulla sidosryhmänä olleet kiinteistöyhtiöt eivät onnistuneet toteuttamaan asumiskoulutuksia. Kotilon marras- joulukuussa 2009 toteuttamat Kotihelpis -koulutukset jouduttiin peruttamaan osallistujien kiinnostuksen puutteen vuoksi kesken hankekauden. Jälkikäteen arvioituna syyksi mainitaan koulutuksen huono ajankohta ja puutteellinen markkinointi. Kotilon koulutukset pääkaupunkiseudulla toteutuivat muutamina yhden illan tilaisuuksina. (Järvelä 2010, 10-11.)

Nämä tutkimustulokset puoltavat jatkossa räätälöityjen koulutusten toteuttamista valmiissa sidosryhmissä. Metsämuurosen (2006, 211-212) ajatus on taas toteutunut, kun löysin mielenkiintoisia yhteisiä piirteitä. Tätä tulosta rohkenisin kuitenkin kokeilla maahanmuuttajatyössä. Jos maahanmuuttajayhteisön oma vapaaehtoinen innostuu jostakin asiasta ja yhteistyömahdollisuus löytyy, niin silloin pitää toimia. Kuten seppä takoo rautaa sen hehkuessa punaisena, minäkin tein ensin työtä ja tarkastelen nyt myöhemmin mitä sain aikaan. Mielenkiintoisena lauseena Järvinen (2010, 11) toteaa: Koulutusten järjestäminen sopisi parhaiten kiinteistöyhtiöiden omana koulutuksena ”malli-asunto” tilassa. Sitähän me olemme tässä tehneet. Opetusasunto ja mainostus asiasta poikivat 35 kontaktia mediaan, joista pääosa oli lehtiartikkeleita ja nettijulkaisuja.

Jos mä en ole töissä ihan palkallinen työ elikä myös mä olen töissä ihan vapaaehtoinen töissä (joo) ja sen takia kun mä kerron heti elikä moskeijan kautta (joo) elikä siellä ilmoitin siellä moskeijan elikä ylläpitäjä mä kerroin siellä mä järjestän tämän kurssin yksi päivä siellä kerrottiin ihan kaikille elikä tämä kurssi aloitetaan täällä tarkoitin nuorille ja Ahmed aloittaa. Heti he tulivat hei mä haluisin laita minun nimeni ja kirjoita ylös (okei) se oli ihan tosi tosi helppo. (Ahmed 21.3.2012.)

Ahmed uskoi alusta asti, että moskeijan kautta ja henkilökohtaisin kontaktein nuoret lähtivät liikkeelle ja tulevat koulutukseen. Juuri näin tapahtui. Myös koulutuksen työtapojen suunnittelu oli helpompaa, kun työparina on kohderyhmän kulttuurin edustaja. Aidon kasvokkain tapahtuvan kohtaamisen merkitys korostui niin haastattelussa kuin luokkatilanteissa tekemissäni havainnoissakin. (Ahmed 21.3.2012.)

Niin koska siellä kun mä itseni tausta on siellä toi maahanmuuttaja ulkomaalaiselle (joo) mä tiedän siellä mikä ongelma ööö he törmäivät elikkä kun he ovat uusia... elikkä kun mä olen asiantuntija siellä kokemuksia tapahtui tämä asia mä kerron heti ”Hei tämä varokaa tämä ja tehkää tämä!” Esimerkiksi siellä kuntokorttia ja toi ee toi ee vastuunjakotaulukko elikkä näistä heti heti näytetään heille. (Ahmed 21.3.2012)

Tämän koulutuksen pitäisi olla alkuvaiheessa maahanmuuttajille ja mieluiten oman kulttuurin edustajan opettamana, koska hän oman kokemuksensa kautta pystyy puuttamaan vaikeimpiin kompastuskiviin. Ahmedin ehdotus on, että koulutuksesta tehtäisiin lakisääteistä. Sitä voitaisiin antaa samalla tavalla kuin työ-

voimatoimiston kielikoulutusta. Ongelmana on nyt se että RAY ei halua rahoittaa valtiolle ja kunnille kuuluvia lakisääteisiä palveluita. Siksi sama viesti löytyy niin kotilon raportista kuin voimanpesän julkaisuista. Ahmedin (21.3.2012) haastattelussa tuli esille idea suomenkielenopetuksesta yhdistämisestä alkuvaiheen maahanmuuttajien asumiskoulutuksen kanssa. Sama idea löytyy myös Kotilon loppuraportista (Järvelä 2010, 10).

### 7.3 Asumisen merkitys akkulturaatioon

Suora tapauksen kuvaus tähän asiaan on peräisin tutkimusaineistosta. Koti Kiiharissa -kurssilla kysyin viimeisessä kokoontumisessa kurssilaiselta syytä eiliseen poissaoloon rästipäivästä, kuulin seuraavanlaisen selityksen:

Minä tiedän että minun olisi pitänyt ilmoittaa sinulle esteestäni mutta... en voinut kun etsin eilen uutta asuinpaikkaa. Minulla ei ole vakituista asuntoa. En jaksanut enkä enää pystynyt tulemaan kurssin rästiopetukseen mukaan kun löysin majapaikan. (Kenttäpäiväkirja 3.11.2011)

Nuori oli koditon ja kerroin hänelle, että iloitsin siitä että hän oli täällä tänään. Jäin vapaaehtoisesti tenttaamaan hänet päätösjuhlien jälkeen. En ikinä unohda sitä hymyä, jonka häneltä sain kun hän piteli kurssitodistusta kädessään.

Asunnottomuus ja kodittomuus perustarpeina vievät paljon energiaa ja ne hallitsevat ajankäyttöä. Ilman ratkaisua perustarpeisiin ei voi osallistua opiskeluun ja tiedontarpeiden tyydyttämiseen. Asunnon ja kodin merkityksestä elämässä todistavat monet tutkimukset. Riitta Granfelt ja Jorma Korhonen (7.10.2012) mainitsevat asunnottomuuden tuovan päihdekuntoutukseen takapakkeja ja katuelämän turruttavan aistit ja tunteet, jolloin marginaalisiin ilmiöihin joutumisen riski kasvaa.

Kiinteistöyhtiöiden tulevaisuuden toiveena on vertaistukiverkoston rakentaminen nettiin, niin että siinä on suljettu asiantuntijafoorumi vastaamassa ihmisten kysymyksiin (Järvelä 2010, 14). Tätä asiaa ei voi enää tietoyhteiskunnan soveluksena paremmin ratkaista. Suullisen kulttuurin edustajat eivät siitä koskaan

tulisi hyötymään, vaan he kaipaavat vertaistukiryhmiä. Maahanmuuttajat tulevat yhteisöistä, joissa kasvokkain kohtaaminen on tärkeää.

Suurelle joukolle järjestettyjen verkostotapaamisten onnistuminen voi olla tulevaisuudessakin vaikeaa kiinteistöyhtiöiden kiireisyyden vuoksi (Järvelä 2010, 19).

Jos rakennamme tulevaisuudessa pilvipalveluita ja tietoa liiaksi nettiin, vaarana on että sen käyttö on passiivista. Tiedon etsiminen ja sen jälkeinen oikea ymmärtäminen on maahanmuuttajalle haasteellista. Kurssillamme materiaali on netistä ja niiden opettaminen vaati 30 tuntia ja viikot välissä asian sisäistämiseksi tai unohtamiseksi. Tällä kokemuksella uskallan sanoa: Auditivisen oppimisen ja kohtaamisen kulttuurista tulevan maahanmuuttajan kohdalla uhkana on, että netissä oleva tieto voi jäädä saavuttamatta heidät. Vertaistuki toteutui siinä kun sai antaa suoraan kysymykseen suoran vastauksen. Oppi ymmärtämään, miten 14 pojan ajattelumaailma toimi. Kokemukseni heidän tietoyhteiskuntakelpoisuudesta on arvosanana välttävä.

Tietoyhteiskunnan itsenäistä tietokoneella tapahtuvaa tiedon etsintää opetustilanteessa vieroksuttiin. Ahmed etsi tietoa hyvin itsenäisesti ja oli siinä lahjakas. Tietokoneen käytön arkuus näkyi yrittäessämme toteuttaa tietokonepohjaista oppimispäiväkirjaa. Vain kolme nuorta teki oma-aloitteisesti DP:ta netissä ja jokainen heistä hukutti käyttäjätunnuksensa koko ajan. (Kenttäpäiväkirja 29.9.2012)

Ennen päivän luentoa N.1. esitteli minulle DP:ta. Meille kehkeytyi mielettömän hieno hetki yhdessä. Katsoimme aikajanaa ja hän kertoi minulle siitä, että hän on naimisissa. Se näytti olevan elämän 10 pisteen arvoinen kokemus. N.1. oli omatoimisesti alkanut täyttämään aikajanaa. Mahtavaa! (Kenttäpäiväkirja 13.10.2012)

#### 7.4 Uskontodialogi on ovi maahanmuuttajatyössä

Minulle Koti Kiikarissa -koulutus oli ensimmäinen kokemus näin läheisestä yhteistyöstä muslimien kanssa. Avoin luottamus ja kokemusasantuntijuuden käyttäminen projektissa olivat avaimia onnistumiseen. Uskontodialogin todellinen



merkitys oli itsellenikin alussa hämärä ja monia asioita en olisi työntekijänä yksin osannut ottaa huomioon. Kun teemahaastattelussa kysyin uskontodialogista, Ahmed oli hämillään ja luuli sen tarkoittavan keskustelua uskonasioista. Myöhemmin haastattelussa tuli esille paljon tapauksia elävästä elämästä, jossa uskontodialogi on läsnä. (Ahmed 21.3.2012)

**(A)** Pakolaisapu Kotilo projekti oli ja ja ja se on tuttu juttu sitten taas tulee Voimanpesä joka on saman tyyppinen vähän eri mutta siellä saman tyyppinen enemmän vahvempi.

**(EH)** Okei millä tavalla sä sanoit että Kotilo projekti oli ensin ja sitten sanoit että voimanpesä tuli ja se oli vähän vahvempi. Miten sä voisit vähän kertoa tarkemmin että miten se oli vahvempi?

**(A)** Joo koska koulutuksia esimerkiksi mitä järjesti nuorten koulutuksia ja sitten autettiin paljon ihmisiä joka vakuutuksiin liittyvien kotivakuutuksia. Eee tota asuntohakeminen täyttämisen lomake. Oleskelulupa myös elikä erilaisia ihan arkipäivä elämä tehtiin paljon enemmän kuin Kotilon kanssa. (Ahmed 21.3.2012)

Voimanpesän toiminnan kautta on luotu vahva suhde somaliyhteisöön, jossa uskontodialogi on arkipäivää. Ahmed mainitsee haastattelussa kotivakuutuksen. Marja Manninen kertoi asian seuraavalla tavalla.

Asiakkaiden kertoman mukaan islamin usko kielsi heitä ottamasta vakuutuksia. Otimme yhteyttä Imaamiin ja moskeijan kanssa käytyjen neuvotte-  
lujen tuloksena lähetimme kirjelmän imaamille Keniaan. Seikkaperäinen selvitys kertoi Suomessa asumisen kulttuurista ja siitä, miten moni somali-  
perhe ilman kotivakuutusta oli velkaantunut pahasti asunnon pinnoille ja kalusteille tapahtuneiden vahinkojen takia. Kirjelmästä kävi ilmi, että asun-  
non vahingot kuuluvat vuokraajan vastuulle ja että tämän vuoksi otettiin vakuutuksia, jotka korvaavat vahingot. Syntynyt perheen vararikko voitai-  
siin välttää kotivakuutuksen avulla, jolloin perhe säästyisi velkaantumisel-  
tä. Imaamin vastauksessa mainittiin, että kotivakuutuksen ottamiseen ei ole uskonnollista estettä ja että se olisi suositeltavaa. Tiedote levitettiin jäl-  
leen moskeijan kautta somaliyhteisön jäsenille. (Manninen 2011)

Anneli Hukari, lähetystyöntekijä (2/2012) sanoi, että kotivakuutusasialla ei ole mitään tekemistä islamin uskon kanssa. Hän on vastuussa Tampereen seurakuntien maahanmuuttajatyöstä islaminuskoisten parissa ja on työskennellyt Omanissa ja Jordaniassa Suomen Lähetysseuran lähettinä. Tämä tieto lienee varmasti totta, mutta taustalla saattaa olla jotain muuta. Tässä tilanteessa toimiin erittäin hienotunteisesti, koska kyseessä ei ole puhdas uskontodialogi, vaan taustalla on pelko kasvojen menettämisestä. Olen kohdannut vastaavan-

laisen tilanteen monia kertoja Botswanassa, jossa puhuja haluaa vahvistaa viestiään uskonnon auktoriteetilla. Kun imaami suostuu uskontodialogiin, onnistumme löytämään välittäjän, joka johtaa sovintoon. Käsittelen asiaa lisää myöhemmin naapurisovun kanssa kappaleessa 8.4

Otimme yhteyttä nuoriin moskeijan sosiaalisen verkon kautta, jonka jäsen Ahmed on. Lisäksi hän oli tunnettu yhteisössä vahvan vapaaehtoistyönsä ansiosta. Opetusasuntonne sijaitsi lähellä moskeijaa, jonne rukousaika toi nuoret ajoissa ja taukojen aikana rukousajat oli helppo toteuttaa. Yhteistyötä tehdessä tajusin, kuinka tärkeä moskeijan sosiaalinen verkosto oli. (Kenttäpäiväkirja 2011) Teemahaastattelussa paljastui, että taukojen ja muslimirukousten yhdistäminen oli opittu koulumaailmassa. Ennen ratkaisun löytymistä asia oli nostanut vakavan ristiriidan somaliyhteisön ja koulun välille. (Ahmed 21.3.2012)

Koulumaailmassa uskontodialogi on muutakin kuin välituntien ja rukousaikojen synkronointia. Moni somaliperhe haluaa kasvattaa lapsensa kotona somalikielen, kulttuurin ja uskontokasvatuksen turvaamisen takia. Yhteisön mielestä kouluikäisenä lapsi on tarpeeksi vanha puolustamaan oman kulttuurin ja uskonnon perintöä. Haastattelussa paljastuu, että kotona puhutaan vain somalikieltä. Suomea lapsi on kuullut vain yhteisön ulkopuolella ja ehkä koulua käyviltä vanhemmilta lapsilta. Kun suomen kielen taito on ollut heikko koulun alkaessa, lapsia on joko ohjattu erityisluokkaan tai jätetty luokalleen. (Ahmed 21.3.2012) Tässä vanhempien toiminnan tuloksena lapsen sosiaalistumista rajoitetaan ja hänen kasvattamisensa kotona tuo ongelmia koulutyössä pärjäämiseen. Tausalta voi löytyä pelkoja liiallisesta sopeutumisesta valtakulttuuriin. Asian kääntopuoli on se, että perheiden äideille tulee ongelmia luoda omia sosiaalisia suhteita. Työnjaossa heillä on kädet täynnä kotityötä ja he ovat kiinni lasten kotikasvatuksessa. Pahimmassa tapauksessa koti voi muodostua vankilaksi sekä äidille että lapsille.

## 7.5 Naapurisovun merkitys asumisessa

Naapurisovun merkitys oli yllättävän suuri. Toimintatapana naapurisovittelu oli Kotilon loppuraportista yksi suosituimmista pääkaupunkiseudun kohdalla. Asumiskoulutus jäi projektisuunnitelmassa edeltä käsin arvioitua pienemmäksi. Minä en osannut asettaa naapurisopua varsinaiseksi tutkimuskysymykseksi. Siksi kysyin teemahaastattelussa asiasta tarkemmin arkisen tilanteen kautta:

Jos perheenne lapset metelöivät liikaa kerrostalon rappukäytävässä, niin kumpaan vanhemmista olisi hyvä olla yhteydessä?

Molemmat sekä että. Elikä siellä ensin öö no molemmat ihan sama kun puhutaan lapsista (joo) elikä se riippuu kuka ensimmäinen tavataan. Muta siellä ihan jos kerrot ihan mutta parempi on isälle koska saattaa olla isä puhuu suomenkieltä vähän paremmin kuin äiti koska äiti koko ajan huolehtii lapsia ja hän menee hän ei mene suomenkielikurssia paljon (joo). mutta yleisesti jos suomenkielitaito on ihan hyvä, elikä molemmat ihan sama (just).

Löysin lasten metelöintiin liittyen mielenkiintoisen asian Kotilon loppuraportista. Aikaisemmin kerroin jo miten suomalainen tapa toimia tilanteessa on vertaistuen ja asukastoiminnan kautta. Jos naapurissa on häiriötä, niin Ahmed kertoi että asia hoidetaan anteeksi pyytäen nopeasti huutamalla rappukäytävässä kerrosten välillä.

Maahanmuuttajataustaisten perheiden lasten kovaäänisyys on koettu ongelmaksi ja siksi näiden monilapsisten perheiden äitien aktivoiminen asukastoimintaan on tärkeitä ja yksi suurimmista haasteista (Järvelä 2010,14)

Tekemäni haastattelun perusteella eri kulttuureissa on eroja sosiaalisten suhteiden ja arkipäivän asioiden hoitamisessa. Siksi meiltä vaaditaan dialogia, jotta opimme eri kulttuurien ymmärtämystä. Ennen kuin aletaan suunnitella pitemmälle meneviä toimintatapoja meluavien lasten varalle, kannattaisi kysyä miten he haluaisivat tilanteessa toimittavan. Ei se sen vaikeampaa ole.

Diakin opinnäytetyötietokannasta löytyi Tomas Kichamu Lusisan 2010 tekemän opinnäytetyö Diakonia-ammattikorkeakoululle liittyen naapurisovitteluun. Käsitteäkseni Tomas on tehnyt harjoittelunsa Kotilon projektissa. ”Neighbour Me-

diation: Pathway to community Building and Social Cohesion” on ansiokas työ, joka pureutuu omassa tutkimuksessani esille nousseeseen naapurisopuun ilmiönä. Tutkimustuloksissa Thomas nostaa esille normaalin reitin ristiriitatilanteen kantelusta isännöitsijälle, jonka tilalle hän ehdottaa ”ideaalia välittäjän mallia” neljällä askeleella. (Lusisa 2010, 42-45.)

## 8 KOTI KIIKARISSA HANKKEEN JOHTOPÄÄTÖKSET

### 8.1 Lähtökohtana on että kysymyksiin tulee antaa vastaus

#### **Oppimisprosessissa maahanmuuttajaa motivoi oman vastuun tiedostaminen**

Oikein ymmärretty vastuu synnyttää maahanmuuttajalle halun oppia asumisen asioita. Koti Kiikarissa -projektissa se ei ole luonut ainoastaan motivaatiota opiskella vaan myös opettaa. Yhdessä tehty opetussuunnitelma vaikutti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Kokemusasiantuntijuutta kannattaa käyttää maahanmuuttajatyössä niin paljon kuin mahdollista, koska se antaa meille työntekijänä avaimen vieraan yhteisön jäseniin. Se on mielestäni oikotie nopeampiin ja toimivampiin tuloksiin. Opettamisen tavoissa on kulttuurillisia eroja. Botswanassa kohtasin kouluopetuksessa tilanteita, jotka eivät tue dialogisuutta ja nuorten omia kysymyksiä. Suomalaisessa koulussa ja kasvatuksessa tuemme lapsia ja nuoria dialogiseen oppimiseen pienestä pitäen. Se on luova prosessi, jossa osapuolten tulee osoittaa ymmärtävänsä toisiaan. Opetusprosessi ei mene eteenpäin, jollei oppilaan omille kysymyksille anneta vastauksia. (Verkko-tutor 2012.) Nämä tunnit olivat huolellisesti opettajien valmistamia ja dialogisuus on muutamia opettajien tekemiä kysymyksiä luokalle ja vastaus ensin yhdeltä oppilaalta ja vastauksen toistaminen kuorolausuntana opettajalle. Tämä oppiminen perustuu auditiiviseen oppimiseen, jossa suullinen toisto ja kuunteleminen vuorottelevat (Koppa 2012).

Varasimme kyniä, papereita ja kansiot kirjoittamiseen kurssillamme, mutta ne jäivät kerta toisensa jälkeen koskemattomiksi ja kyselylaatikkoon ei koskaan tullut kysymyksiä. Esittäessäni kysymyksiä tunnilla ja opetuksen jälkeen arviota opetuskerrasta tehtäessä, aina niihin jonkinlainen vastaus löytyi. Opettaessani itse ja seurattessani oppitunteja huomasin että dialogi opettajan ja opiskelijoiden välillä oli lähes olematonta. Aika ajoin kuitenkin löytyi hyviä kysymyksiä, joihin pystyi tarttumaan. (Kenttäpäiväkirja 13.10.2011)

Jo ennen kurssin alkua minulla itselläni oli aikaisempaa kokemusta auditiivisen ryhmän kouluttamisesta. Heidän tapansa oppia uusia asioita ja muistaa ne olivat joskus häkellyttäviä ja tulee parhaiten esille kuoroharjoituksissa. Laulun sanat löytyvät paperilta, mutta nuotteja ei ole missään ja koreografiat kumpuavat syvältä kulttuurin muokkaamista ihmisistä. Asiat toistetaan muutamaan kertaan, mutta sen jälkeen laulun sanat voidaan unohtaa ja ollaan valmiita esiintymiseen. Se jäisi monelle meistä toisenlaiseen oppimiseen tottuneelle haaveeksi. Vastapainoksi digitaalinen portfolio jäi kurssillamme haaveeksi atk taitojen vähyden takia.

## 8.2 Koti Kiikarissa -koulutuksen löydöt.

### **Sosiaalinen verkosto sitoutti opiskelemaan ja ihmisen kohtaaminen edisti omaksumaan**

Suurimpana erona muihin koulutuksiin on kokemusasiantuntijan rooli koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Koti Kiikarissa -kurssilla asiat keskusteltiin selviksi. Kotilossa asumispakkimateriaali tehtiin yhteistyössä kiinteistöyhtiöiden kanssa. Yhteistyö haastateltujen kiinteistöyhtiöiden (Espoonkruunu Oy, VAV Oy, VTS-kodit Oy ja Myllypuron Kiinteistöt Oy) kanssa on ollut toimivaa ja se saa erityisen paljon kiitosta (Järvelä 2010, 14). Kotilo projektin loppuraportista näkyy se että projekti ei ole onnistunut kohtaamaan maahanmuuttajia asumispakkikoulutuksissa. Tulevaisuuden visiossa nähdään kouluttajien kouluttaja malli joilla olisi työkaluna Asumispakki. Passiivinen hyvä nettisivutieto uhkaa muuten jäädä hyödyntämättä. Toisaalta Asumispakin ilmainen lataaminen ja hyödyntäminen eivät anna tietoa sen käyttämisen todellisesta laajuudesta. (Järvelä 2010, 11-14) Kouluttajakurssi on samalla ratkaisu RAY:n toimimisen ongelmalle kuntasektorilla asiakkaiden kanssa.

### **Kokemusasiantuntijan motivaatio nousee omista virheistä – hän haluaa varoittaa muita**

Hyvin tosi hyvä on vaikuttanut (joo) koska joskus mä otin esimerkkiä mitä tapahtui minulle elikä on kyllä vaikuttanut paljon (Ahmed 21.3.2012)

Monta kertaa paras opetus tapahtuu virheiden kautta. Eroa on myös sillä, että kurssilla Ahmed toimi itse opettajana. Vaikutus on eri, jos minä kerron tarinaa mitä kaverilleni Ahmedille tapahtui.

### **Väärin ymmärretyt ohjeet johtavat väriin toimintatapoihin ja taloudellisiin tappioihin.**

Olemme itse suunnitteluvaiheessa kokeneet Asumispakki -materiaalin hyväksi lähteeksi. Koulutuksessa sellaisenaan se on liian perusteellinen. Keskeisten materiaalien kuten kuntokortin merkityksen ymmärtäminen asuntoa vastaanotettaessa ja luovutettaessa on selitettävä opetuksessa hyvin. Myös vastuunjakotaulukon kääntäminen maahanmuuttajan omalle kielelle on tärkeää, koska se toimii muistilistana asunnon ongelmien ratkaisemisessa. (Kenttäpäiväkirja 15.8.2011) Kiinteistöyhtiöiden kannalta suurimmat ongelmat syntyvät asumisen hiljaisesta tiedosta, järjestyssäännöistä ja vastuukysymyksistä (Järvelä 2010, 14). Hiljainen tieto välittyy kun tarjonta ja tarve kohtaavat. Kokemusasiantuntijuus jaetaan avoimessa ilmapiirissä kysymyksiin vastaamalla

Rohkenen haastaa Metsämuurosen (2006, 211-212) ajatuksen ja yleistää tällaisen toimintatavan toimivan maahanmuuttajien keskuudessa. On helppoa toimia vapaaehtoisten kanssa, joilla on hiljainen tieto ja luontaiset yhteydet yhteisön jäseniin.

Nuoret saatiin mukaan henkilökohtaisella kohtaamisella ja kokemusasiantuntijan sekä moskeijan sosiaalisen verkoston kautta.

En näe suurta ja merkittävää eroa materiaalien erilaisuudessa.

Yhteisön aktivoiminen ja sitä mukaa heidän sitoutumisensa koulutukseen oli mielestäni tämän projektin löytö. Näen kouluttajien kouluttaja mallin toimivana tapana saada maahanmuuttajataustaisia kouluttajia mukaan toimintaan. Kuitenkin uhkana voi olla koulutuksen jääminen etäiseksi, jos se jää liiaksi asumispakin materiaalin varaan. Koti kiikarissa projektissa näimme hyödylliseksi ottaa asumispakista niitä sisältöjä, jotka siellä olivat käden ulottuvilla.

### 8.3 Asumisen merkitys akkulturaatiossa

#### **Perustarpeena asunto vapauttaa energiaa elämän muille osa-alueille ja edistää kotoutumista**

Asumisen ja kielen oppimisen merkitys tuli todettua jo aikaisemmin avainkysymyksiksi onnistuneessa akkulturaatiossa. Tämän taustalla on onnistunut maahanmuuttajapolitiikka. Suomen ulkomaalaislaeista löytyy mielestäni asioita joihin tulisi kiinnittää huomiota jatkossa.

Kun lähestymme lakia kotoutumisen edistämisestä ja sen 2 §:n sovellusalaan, niin kappaleessa 2.1 mainituista seitsemästä ryhmästä inkeriläiset paluumuuttajat, pakolaiset ja turvapaikanhakijat siinä huomioidaan. Avioliiton ja työperäisen maahanmuuton sekä ulkomaisten opiskelijoiden ja vaihto-oppilaidenkohtalla laki ei anna kotoutumisen edistämiseen tukea. (Suomen Laki 30.12.2010/1386.) Työperäisten maahanmuuttajien kotouttamisesta on kuitenkin säädetty erillisellä asetuksella, jolloin siitä on tehty työvoimapolitiittisen aikuiskoulutukseen tai työmarkkinatoimenpiteeseen rinnastettava toimenpide erillisellä asetuksella (Suomen Laki 20.4.2006/280). Tuolloin ulkopuolelle jää vielä kaksi ryhmää: avioliittojen kautta maahan tulevat ja opiskelijat. Avioliittojen kautta tulevat maahanmuuttajat saattavat kuulua myös työperäisten maahanmuuttajien ryhmään.

#### **Tietoyhteiskunnan tapa etsiä tietoa verkosta ei motivoi sitä maahanmuuttajaa, jolle kohtaaminen sosiaalisessa verkostossa kasvotusten on luonnollista**

Tämä pitäisi ottaa huomioon myös ihmisten sosiaalisessa kanssakäymisessä ja viestinnässä.

### 8.4 Uskontodialogin tarve maahanmuuttajatyössä

#### **Arjen uskontodialogiin suostuminen lähentää, avaa ongelman ytimen ja rakentaa luottamuksen.**



Jo Apostoli Paavalin tapa tehdä työtä oli uskonto- ja kulttuuridialoginen perustuen kohtaamiseen ja vieraan kulttuurin opiskeluun ja kunnioittamiseen. Hän oli viisautta etsivälle kreikkalaiselle viisas filosofi ja fyysistä paranemista korostavalle juutalaiselle hän julisti Jeesuksen ihmetekoja. (1. Kor. 1:22) Ateenassa kulkiessaan Paavali löysi patsaan tuntemattomalle jumalalle, josta hän alkoi kansaa opettaa, koska kreikkalaiset olivat avoimia viisaudelle ja uuden oppimiselle. Samalla tavoin meidän tulee uskontodialogissa pyrkiä kohtaamaan ihminen ja oppia heidän uskostaan, jotta me voimme löytää tien evankeliumille ja päästä opettamaan tuntemattomasta jumalasta. (Apt. 17:22-32)

Naapurisovun rikkoutumisen taustalta löytyy ristiriitaan kärjistynyt tilanne. Omassa tutkimuksessani havaitsin sen tarkastellessani omaa käytöstäni. Tuomitessani toista en huomaa omaa osallisuuttani tilanteeseen ja provosoiva käytökseni joko tyrmää toisen tai haastaa vastapuolen puolustautumaan. Ristiriitalanteessa molemminpuolinen pelko ylläpitää anteeksiantamattomuuden jännitettä. Naapurisovittelussa välittäjä voi poistaa ristiriidan, jos osapuolilla on aito ja rehellinen päämäärä. Väitän, että kaikki pohjimmiltaan haluavat elää rauhassa ja säilyttää kasvonsa. Eikö tämä ole nyt kulttuuridialogia ja sitä mitä Paavali teki Kreikassa? Lähetystyöntekijänä me olemme Paavalin tapaan sillanrakentaja. Kotivakuutuksen kohdalla imaamin viisas arvovalta välitti rauhan viestin ja kun se tehtiin moskeijan kontekstissa, niin lasken sen uskontodialogiksi.

Mitä erot kulttuurien muokkaamassa kanssakäymisen muodoissa sosiaalisessa verkostossa vaikuttavat elämäämme? Elämässä riskit mahdollistavat suuremmat voitot. Itselläni on tutkimusta tehdessä käynyt niin, että olen ottanut tietoisesti riskin mennessäni Voimanpesään ja aloittaessani tämän prosessin. Voitot ovat suuria, vaikka matka on ollut pitkä ja kivinen. Vuoropuhelu mahdollistaa sovittelun, uskontodialogin, kommunikaation ja sosiaalisen elämän.

**Uskontokuntien välinen yhteinen arvopohja vuorovaikutuksessa poistaa raja-aitoja.**

Luterilainen uskontodialogi perustuu Raamattuun, ekumeenisiin uskontunnustuksiin, luterilaisiin tunnustuskirjoihin ja aikaan, paikkaan ja kumppanuuteen

tuotettuun ekumeeniseen aineistoon. Toisen uskonnon kannattaja on kristitylle lähimmäinen ja Jumalan luomistyön tuloksena saanut elämänsä Jumalalta. Tämän ajattelun mukaisesti diakoniatyö ei rajaa apua toisen uskonnon kannattajalta, vaan kohtelee häntä lähimmäisenä. (Hiltunen & Vasko 2011, 12) Rakkauden kolmoiskäsky kehottaa meitä rakastamaan Jumalaa, lähimmäistä ja itseämme (Matteus 22:34-40).

Kristinusko ja islam yhdessä tunnustavat kymmenen käskyn sisältämän rakkauden vaatimuksen opissaan. Näin siis Jumalan yleinen ilmoitus ja hänen lakinsa osittain on meille yhteistä. (Raamattu 2. Moos. 20:1-20, koraani VI suura 151-152 jakeet) Diakoniatyötä perustellaan edellä lähimmäisen rakkaudella ja siksi me muslimeja kohdatessamme voimme rakentaa apumme ensimmäisen uskonkappaleen rakkauteen.

Lutherin mukaan usko Jumalaan on lahja yksin uskosta, yksin armosta, yksin Kristuksen kautta. Tämän takia Lutherin simul iustus et peccator-ajatuksen mukaan, olemme samaan aikaan syntisiä ja armahdettuja. Tämän takia on perusteltavaa projektin vuoropuhelussa somalien kanssa tunnustaa molempien uskontojen aito pyhyiden kaipuu. Näin pitäydymme myös oman kristillisen uskon perusteissa kuitenkin loukkaamatta muita. Minkäänlainen muslimiveljen painostus ei synnytä uskoa, vaan usko on yksin Jumalan antama lahja. (Hiltunen & Vasko 2011, 12-15) Haastattelumateriaalista nousi vahvasti esille erityisesti Ahmedin vaatimus muslimien rukouksien huomioimisesta kouluissa, oppilaitoksissa ja työpaikoilla. Rukouksien ja huivin käytön halventaminen oli aiheuttanut useasti ristiriitoja ihmissuhteissa.

Tiedotus moskeijan sosiaalisessa verkostossa on toimiva ja tavoittaa ihmiset laajasti. Olen iloitte seurannut sitä lämpöä ja rakkautta, jota aistin muslimiveljeni keskuudessa. Se on varsin toisenlainen kuva kuin uutisten maalaama kuva muslimeista. Uuden koulutuksen tieto on heille yhteistä omaisuutta, mikä jaetaan yhteisön kaikille jäsenille.

**Ihmisten välinen vuorovaikutus poistaa rasismia**

Dialogi on välttämätöntä ja niiden kautta luodut sopimukset antavat meille pohjan yhteistyölle. Luodut nykyiset sopimukset ovat reaktiota toisen Maailmansodan kauhuille. Geneven pakolaissopimus oli näkyvä asiakirja ja työkalu, joka antoi toisenlaiset mahdollisuudet suojella elämää uskonnollisen vainon takia. Maailman muuttuessa tarvitaan uusia päivityksiä, mutta se ei poista kansainvälisen suojelun tarvetta uskonnollista vainoa kohtaan. (Pirjola 1998, 60-77.)

Olen ollut itse mukana kansainvälisessä nuorisovaihdossa nuorena osanottajana ja myöhemmin työntekijänä ja kulttuurienvälisen dialogin mahdollistajana. Olen viehättyynyt siitä muutoksesta mitä ihmisissä tapahtuu sinä aikana kun he ovat vieraan kulttuurin vaikutuksen ilmapiiressä ja antavat sen muuttaa itseään. Ero entisen ja nykyisen välillä on suuri. Se, että minä olen suomalainen ja olen elänyt kymmenen vuotta elämästäni ulkomailla, ei tee minua ulkomaalaiseksi. Tullessani takaisin Suomeen en koe itseäni enää suomalaiseksikaan. Identiteetissä tapahtunut muutos on pysyvä ja sitä ei voi pois pyyhkiä. Olen saanut itselleni uusia sukulaisia tämän kokemuksen kautta. Voisin verrata sitä sukulaisuuteen sen takia että omat sukulaiset tuntuivat niin vierailta. Sen kohtaaminen omassa itsessä on ollut raskasta. Tärkeintä uskontodialogissa on se, että MINÄ ITSE en jää sen ulkopuolelle. Annetaan sen löytää meidät ja tulla lähelle – sydämeen saakka.

## 9 POHDINTA

### 9.1 Kokemusasiantuntijuus kirkon toiminnassa

Aloitan pohtimalla **mitä hyötyä kokemusasiantuntijuudesta on kirkon toiminnassa ja sen kehittämisessä**. Muissa maissa ja yhteisöissä saavutettua kokemusasiantuntijuutta kannattaisi hyödyntää kirkon ja seurakuntien tavoittavassa työssä. Analyysissa ja johtopäätöksissä varovasti uhmasin Metsämuurosen ajatusta olla vetämättä tapaustutkimuksesta pitkälle meneviä yleisiä totuuksia. Koen tästä projektista saamani johtopäätökset ja kokemukset samansuuntaisiksi lähetystyössä saamani kokemuksen kanssa. Pitkäkestoisempia ja pysyvämpiä tuloksia saadaan aikaan osallistamalla tavoitettavan yhteisön jäseniä koko prosessissa alusta alkaen. Jos emme saa avustettavaa yhteisöä vakuuteksi siitä että porakaivo tuo heille paremman elintason niin he eivät lähde ajatukseemme mukaan. Lopuksi ulkopuolisin varoin rakennettua kaivoa ei tulla korjaamaan kun pumppu menee epäkuntoon. Kaivoa kun ei koeta omaksi.

Projektin omistajuus vaatii tilanteesta ja sen laajuudesta riippuen enemmän tai vähemmän aikaa itsenäisyyden saavuttamiseen. Thuson kuntoutuskeskus Maunissa lähti pienistä askelista diakonin kotikäynneistä ja kasvoi suureksi vammaisohjelmaksi kuntoutuskeskuksineen noin 20 vuotta. Omilla jaloillaan seisovaksi projektiksi se vei toiset 20 vuotta. Tästä esimerkistä saamme käsitystä kuinka paljon vaaditaan aikaa uuden ajattelutavan juurruttamiselle uuteen kulttuuriin. Botswanassa näin naapuriseurakunnasta lähetin lähdettyä hänen vireän ja monipuolisen nuorisotyönsä tyrehtyneen ja lopulta lopahtaneen täysin. Omalla kohdalla tein ratkaisun että lopetin ensin aktiivisen nuorisotyön ohjaamisen kaksi vuotta ennen kotimaahan saapumista. Katsoin vierestä miten nuorisokomitea taisteli ja opetteli selviämään yksin. Tuin ja rohkaisin heidän omia toimintojaan ja saavutin lopputuloksen, jossa he itsenäisesti jatkoivat nuorisotyötä minun palatessani takaisin Suomeen.

Seurakunnat ovat lähettäneet vuosien aikana paljon lähetystyöntekijöitä työalueille. Maahanmuuton kasvaessa monet kentältä Suomeen palanneet lähetit voi-

sivat toimia paljon näkyvämmissä rooleissa kotiseurakunnissa tavoitettaessa joko kirkosta vieraantuneita suomalaisia tai tänne muuttaneita maahanmuuttajia. Ihmisten kohtaaminen tai vapaaehtoisten käyttäminen seurakunnan toiminnassa on muualla maailmassa opittuja taitoja, joita kannattaisi Suomessa käyttää.

Esimerkkinä tämän projektin saavuttamat tulokset puhuvat puolestaan. Me emme voi heti alkuun saavuttaa kuuta taivaalta. Akkulturaatio on pitkä prosessi, johon voidaan hypätä sisään erilaisista ovista.

Toiseksi pohdin **mitä annettavaa kirkon uskontodialogilla on yhteiskunnalle**. Suomen evankelisluterilaisen kirkon tekemä työ ekumenian alalla on tunnustettua. Samalla tavalla tätä tietoa ja luotuja mahdollisuuksia kannattaisi yksityisen kristityn opiskella ja käyttää arkipäivässään kohdatessaan uskontodialogia. Huomasin teemahaastattelussa kysyessäni uskontodialogiin liittyvän kysymyksen ja se jäi vaille vastausta. Yhtäkkiä se tuli vastaan kokemusasiantuntijan kertoessa kokemuksiaan opettamisesta koulussa muslimien rukousaikojen kautta. Kuinka usein me itse ajattelemme samalla tavoin, että uskontodialogi kuuluu vain uskonnon harjoittamiseen ja sillä siisti. Kokemusasiantuntijan lausahdus, että tämähän on aivan jokapäiväinen asia, oli mielestäni asian hyvin kuvaava. Emme monesti edes ymmärrä, kuinka uskontodialogi näkyy yhteiskunnassa. Olen alkanut ymmärtämään sitä paremmin ulkomailla asuessani aistiessa yhteisöä, jossa kristinusko ei ole itsestäänselvyys niin kuin meillä täällä Suomessa. Eikä se kohta ole itsestään selvää enää täälläkään. Kuulin viime keväänä vieraillessani Tampereella eräältä seurakuntavaltuutetulta, että Hervannan alueella kirkkoon kuulumisen prosentti on hyvin lähellä 60 %. Missä vaiheessa Suomen evankelisluterilainen kirkko julistaa Suomen viralliseksi lähetyskentäksi?

Keskustelin lähetys sihteeri Sirpa Hämäläisen (13.1.2012) kanssa hänen kokemuksistaan maahanmuuttajatyön alkuvaiheista seurakunnan ”monikulttuurisessa olohuoneessa”. Kerran vanhemmat ryhmän jäsenet tulivat uusien ryhmäläisten ilmaantuessa olohuoneeseen kertomaan hänelle, että toisesta maasta tulleet uudet ryhmän jäsenet pitäisi poistaa ryhmästä. Rasismia löytyy aina ja kaikista ihmisryhmistä. Toisaalta ihmettelen sitä, miten nopeasti joistakin seura-

kunnista välittyy jopa maahanmuuttajille viesti siitä että, sinä et ole tervetullut johonkin ryhmään.

Haastattelussa nousi esille että muslimien kohdalla heidän rukouselämänsä huomioiminen tulisi ottaa huomioon kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Tämä nostaa esiin myös meidän kristillisten arvojemme huomioimisen yhteiskunnassa. Ei ole enää itsestään selvää, että tiedämme joulua, pääsiäistä ja Helluntaita viettäessämme niiden olevan kristillisiä juhlia. Nämä päivät ovat vapaapäiviä meidän kalentereissamme, mutta ovatko niiden sanomalle enää tilaa meidän sydämissämme. Nykyään sunnuntai on menettänyt lepopäivän merkityksen ja jumalanpalvelukseen menemisen kanssa saa itsensäkin kanssa kilvoitella. Kristilliset traditiot ja niiden siunaava vaikutus uhkaa jäädä pois elämästämme ja alkaa olla vain harvojen huvia. Kaikkien näiden kristillisten asioiden taustalla on yhteiset sopimukset ja että niitä noudatetaan. Tältä tasolta uskontodialogia katsoessa siitä tulee täysin arkipäiväinen asia. Kun kurssilaiset ja tulkki olivat moskeijassa rukoilemassa, minullekin tarjoutui mahdollisuus hiljentymiseen ja rukoukseen. En pannut sitä asiaa ollenkaan pahakseni. Mietin samalla että mitä minä olen valmis tekemään oman uskon harjoittamiseni eteen. Näissä asioissa meillä olisi muslimeilta ehkä jotakin oppimista. Tosin erona muslimeihin on vain se, että Jumalamme ei vaadi meiltä uskonelämän ilmentämisessä joitain minimisuorituksia.

## 9.2 Lainsäädäntöön asumiskoulutusta

Maahanmuuttajalainsäädäntö ja lain tuki maahanmuuttajien kotouttamisen tukemisesta asumisen näkökulmasta on varsin yllättävä. Siellä mainitaan koulutus, materiaallinen tuki elämälle, toimeentulotuki jne. Kun tullaan sosiaaliseen tukeen ja asumiseen, mikä tutkimuksissa on koettu olevan kynnyskysymyksiä akkulturaation onnistumisen kanalta, tutkija kohtaa yllätyksen. Kotoutus ja maahanmuuttajalaki eivät puhu asiasta mitään. Tästä voimme esittää kysymyksen: Miten laki tukee maahanmuuttajan osallisuutta ja asumista? Voitaisiinko taata asumiskoulutusta elämänhallintaan liittyviä oppiaineita lakisääteisellä työvoimakoulutuksella? Mielestäni nämä aiheet, mitkä kokemusasiantuntijakin haastatte-

lussa mainitsee, voisivat olla vaikka opetusmateriaalia suomenkielen oppimisessa. Edelleen muistan että Lakisääteisiä palveluita ei tueta projektien tuotoksiin, mutta kyllä nämä syntyneet materiaalit pitäisi jollakin tavalla saada ruohonjuuritason käyttöön. Haastattelussa lähestyin tätä kysymystä kokemuksen kautta seuraavasti. Kysymys: Minkälaisia elementtejä meillä tarvis olla siinä kurssissa, jotta se toimii?

No ihan samantyyppinen en en muista mitä siellä erikoinen öö erikoinen huomioidaan elikä ihan samanlainen kuin aikaisemmin en en muista mitään (mm) otetaan elikä ihan asuntoneuvonta siellä mitenkä tehtiin kuntokortti (joo) ja vastuunjakotaulukko, vakuutuksia, naapurit näissä siellä joku oli sosiaalinen (joo) toi toi palolaitos elikä näissä oli siellä otetaan huomioon koko ajan koska nyt tämä ei riitä elikä yksi kymmenen nuorta joka on siellä kymmenen kertaa elikä nämä ei riitä elikä tämä on siellä koko elämä liittyvien asia, joka pitäisi ihan nuorelle öö tytöille vanhuksille kotiäitille kaikki tietää elikä järjestetään tämä elikä on ihan kunnollinen virallinen koulutuksia (joo). (Ahmed 21.3.2012)

Ahmedin palaute on selkeä että tämä on hyvä alku ja että vastaavanlaisia koulutuksia pitää saada lisää. Toinen kysymys liittyy mahdolliseen tukeen ja siihen, miten nykytilanne voisi muuttua. Kysymys: Miten kokemusasiantuntijuus asumiskoulutuksen kautta voisi tukea maahanmuuttajan asumisen onnistumista?

Elikä työvoimatoimisto koulutuksia jotka he järjestävät niin kuin kielikurssia (mm) elikä pitäisi lisätä tämä aihekin... ). Koska paljon asia tulee puuttua jos tulee ristiriita kun esimerkiksi edelliseltä asuntoa, asukkaat rikkonut joku kaappi tai joku tietysti uusi asukkaat tulevat ja he eivät tarkistaneet (mm) ja se kun he tämä perhe muuttaa myöhemmin sitten okei laskuttaa heille (joo) tämä on teidän vika (joo) ja sitten tule: "ei minun vika kun mä tulinkin se oli jo rikki". "ei... onko sinulla mitään paperia todistusta täytitkö kuntokortin?" "ei!!" No sinun pakko maksaa. (joo) elikä tämä epäoikeudenmukaisuus tulee mukaan.

Jos maahanmuuttajat saavat kokemusasiantuntijan pitämän luennon ensimmäisten kuukausiensa aikana, turhia kustannuksia ja häätöjä voitaisiin välttää heidän kohdallaan. Lakiin ja maahanmuuttajapolitiikkaan syntynyt työpoliittinen tilanne työtodistuksista, tutkintotodistuksista ja kielitaidosta on mielestäni mielenkiintoinen. Se edellyttäisi kuitenkin lisätutkimusta tästä asiasta.

### 9.3 Asumisen kokemustutkimukseen jatkoa

Tämän Kokemustutkimuksen prosessin kautta valmistuneita kehitysehdotuksia voi jalostaa kokeiluilla ja jatkotutkimuksella. Omaa Koti Kiikarissa –kurssin opetusmateriaalia vertailin työssäni ja pohdinnassa Kotilon asumispakkiin, joka alusta saakka on ollut hyvin hyödyllinen verrokkimateriaali prosessin suunnittelusta kurssin toteutukseen saakka. Tämäntapainen tutkimus ei kuitenkaan johda kovin pitkälle. Tutkija Markku Salon peräänkuuluttama kokemustutkimus PAAVO ohjelmassa on mielestäni aiheellinen. Kuunnellessani Jorma Korhosen ja Riitta Granfeltin puheenvuoroja sympatiani ovat selvästi Korhosen puolella. Riitta Granfeltin (7.10.2011) puheenvuorossaan mainitsevat sanakäänteet sosiaalityöntekijän ”hassu olo” ja ”heikoksi tuleminen” eivät mitenkään voi luoda uudenlaisia kehittämissuhteita olemassa olevien palveluiden parantamiseksi. Hyvärin ja Salon laadukkaat kokemustutkimukset Mielenterveyden keskusliiton kustantamina ovat mahtavia puheenvuoroja. Kirjojen tiedot löytyvät lähdeluettelostani suosittelen niitä lämpimästi. Ymmärrän että Jorma Korhonen jäi yksin aiheensa kanssa, kun kokemustutkimus ei toteutunut suunnitelman mukaan. Nyt jatkossa hän tarvitsisi kavereita jatkamaan PAAVOn aikaansaannoksia kunnolliseksi kokemustutkimukseksi.

Kiitän mielenkiinnostasi ;)



## LÄHTEET

- Hautaniemi, Petri 2004. Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 41. Helsinki.
- Hiltunen, Pekka Y. ja Vasko, Timo 2011. Hyvä tietää uskontodialogista. Näkökulmia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenille. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hyväri, Susanna ja Salo, Markku (toim.) 2009. Elämäntarinoista kokemustutkimukseen. Helsinki: Mielenterveyden keskusliitto.
- Kirkkohallitus 2002. Palvelijoiksi Vihityt - Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 2000 asettaman virkarakennekomitean mietintö. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto sarja A 2002:1. Helsinki.
- Koraani. The Koran, Based on the Original English translation by J. M. Rodwell. First Ballatine books edition: April 1993, New York
- Kujala, Eila 2003. Asiakaslähtöinen laadunhallinnan malli. Tilastolliseen prosessin ohjaukseen perustuva sovellus terveystieteeseen. Acta Universitatis Tamperensis 914. Tampere: Tampereen yliopisto
- Kurunmäki, Kimmo 2007. Vertailu. Teoksessa Markus Laine; Jarkko Marnberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press. 74-92.
- Lehtonen, Leena 2010. Perheet häätöuhan alla. Voimanpesä-hankkeen väliraportti. Espoon Järjestöjen Yhteisö ry.
- Liebkind, Karmela 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus
- Metsämuuronen, Jari 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteessä. Jyväskylä: Gummerus.
- Palva, Heikki 2005. Ihmisoikeudet islamin viitekehyksessä. Teoksessa Mari Pöntinen & Mikko Helminen (toim.) Oikeus uskoon, toivoon ja rakkauteen. Suomen lähetysseura.
- Pehkonen, Aini 2006. Maahanmuuttajan kotikunta. Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut nro 52.

- Pentikäinen, Marja 2005. Loputtomalla matkalla – Kertomuksia pakolaisuudesta. Helsinki.
- Pirjola, Jari 1998. Geneven pakolaissopimus ja uskonnollinen vaino. Teoksessa Uskonto ja ihmisoikeudet. Kirkon Ulkomaanapu.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Reijonen, Mikko 2005. Uskonnonvapaus ihmisoikeutena. Teoksessa Mari Pöntinen & Mikko Helminen (toim.) Oikeus uskoon, toivoon ja rakkauteen. Suomen lähetysseura.
- Rosenblad, Dorothea & Rosenblad Fanny 2005. Abrahamin lapset, Kolmen uskonnon yhteiset juuret. Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja LXXIV.
- Salakka, Markku 2006. Suomeen palavien lähetystyöntekijöiden paluuta koskevat puhetavat. Paluushokki ja identiteetin monikulttuuriset jännitteet. Oulun Yliopisto
- Salo, Markku & Hyväri, Susanna (toim.) 2011. Kokemalla kohdattu, tutkimalla tutkittu. Psykiatrisen osastohoito ja asunnottomien tukipalvelut kokemusarvioinnin kohteina. Helsinki: Mielenterveyden keskusliitto.
- Scheinin, Martin 1998. Uskonnonvapaus universaalina ihmisoikeutena ja uskonnonvapaus Suomessa. Teoksessa Uskonto ja ihmisoikeudet. Kirkon Ulkomaanapu.
- Toimintaympäristön tila 2010. Tietoja suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Raportteja Espoosta 1/2010. Keskushallinto, konserniesikunta, kehittäminen ja tutkimus. Espoon kaupungin painatuskeskus 2010.
- Vilkkä, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Vilkkä, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Helsinki: Tammi.

Tutkimus-, sanoma- ja aikakauslehdet

Bell, Susan 2002. Tales from a suitcase – The Afghan experience. Australian Screen education, issue 31, p 139.

Elo, & Kyngäs. 2007. The qualitative content analysis process. Journal of Advanced nursing, 62 (1), 107-115, University of Oulu, Finland.

- Everett, Wendy 2009. Lost in Transition? The European Road Movie, or a genre adrift in the cosmos. *Literature Film Quarterly*, 2009, Vol. 37 Issue 3, p165-175, 11p
- Heinonen, Annikka & Inkeroinen, Marika 2012. Maahanmuuttajanuorten kokemuksia Oulun seudun nuorisoasuntoyhdistyksen tehostetusta asumisohjauksesta. *Diakonia-ammattikorkeakoulu*.
- Hoersting, Raguel & Jenkins, Sharon 2011. No place to call home: Cultural homelessness, self-esteem and cross-cultural identities. Teoksessa *International Journal of Intercultural Relations* 35 (2011), University of north Texas, Psychology Department, Denton, TX, USA. 17-30
- Järvelä, Johanna 2010. Kotilo 2009-2010 -ulkoinen arviointi.
- Lusisa, Thomas K. 2010. Neighbour Mediation – Pathway to Community building and social Cohesion. *Diakonia University of Applied Sciences*.
- Saarinen, Satu 2012. Uskontodialogi on mahdollisuus kirkolle: Luterilainen kirkko on monien mahdollisuuksien edessä. Yksi näistä on uskontodialoginen keskustelu. *Vieras*. Kaleva 22.5.2012.
- Tanasescu, Alina & Smart, Alan 2010. The Limits of Social Capital: An Examination of Immigrants' Housing Challenges in Calgary. *Journal of Sociology & Social Welfare*, December, Volume XXXVII, Number 4

#### Julkaisemattomat lähteet:

- Ahmed 21.3.2012. Kokemusasiantuntijan teemahaastattelu.
- Espoo 3/2012. Espoon asukasluku vuoden vaihteessa 2011/2012, *Tietoisku Pdf*.
- Granfelt, Riitta 7.10.2011. Suullinen tiedonanto Nimi ovesa -hanke esittelyssä. *Kotini on linnani –työpaja*. Espoo.
- Haltia, Eero 2011. Kenttäpäiväkirja harjoittelusta. Espoon järjestöjen yhteisö *Voimanpesä*- hanke 20.4. - 11.12.2012. Espoo.
- Hukari, Anneli 23.2.2012. Lähetystyöntekijän ja maahanmuuttajatyöntekijän suullinen tiedonanto muslimien kulttuurista ja uskosta. Tampere.
- Hämäläinen, Sirpa 13.1.2012. Lähetysseurain suullinen tiedonanto maahanmuuttajatyön kokemuksista työssään seurakunnassa. Pirkkala.

- Korhonen, Jorma 7.10.2011. Suullinen tiedonanto Kokemusasiantuntijan puheenvuorossa. Kotini on linnani –työpaja. Espoo.
- Manninen, Marja 28.4.2011. Projektipäällikkö Voimanpesä suullinen tiedonanto keskustelussa.
- Pentikäinen, Marja 2010. Maahanmuuttajapolitiikka ja keskeinen lainsäädäntö ppt. Luento Monikulttuurisuusmodulissa 14.1.
- Vuori, Risto 2012. Sähköpostiviesti. Selvitys Kymmenen asumisen kompastuskiveä -materiaalin keräämisestä.

Verkkolähteet:

- Espoonkruunu 2012a. Viitattu 31.8.2012 Saatavissa: <http://www.espoonkruunu.fi/espoonkruunu/avainluvut>
- Espoonkruunu 2012b. Viitattu 31.8.2012 Saatavissa: <http://www.espoonkruunu.fi/asunnosta%20huolehtiminen/vastuunjakotaulukko>
- Islamopas 26.7.2012. Rukoukset islamissa. Viitattu 26.7.2012. Saatavissa: [www.islamopas.com/bonenislam.html](http://www.islamopas.com/bonenislam.html)
- Koppa 2012, Jyväskylän avoin yliopisto html. Viitattu 12.3.2012. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/oppimisesta-ja-opettamisesta/audiitiivinen-oppiminen>
- NäytönPaikka 2012. Digitaalinen portfolio. Viitattu: 20.8.2012. Saatavissa: <http://portfolio.naytonpaikka.fi/>
- Suomen Pakolaisapu 24.1.2011. Saatavissa: <http://pakolaisapu.fi/fi/uutiset>  
Huom linkki on vanhentunut eikä enää saatavissa koska sivut on uudistettu.
- Suomen Pakolaisapu 2012. Kotilo -projektin asumispakki. Viitattu: 12.2.2012. Saatavissa: <http://pakolaisapu.fi/fi/kotimaantyo/kotilo/asumisopastus/asumispakki.html>
- Suomen Laki 20.4.2006/280. Asetus maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta laissa 22.4.1999/511 Viitattu 13.2.2012 Saatavissa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990511>

Suomen laki 30.12.2010/1386. Laki kotoutumisen edistämiseksi. Viitattu 13.2.2012. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010-/20101386>

Suomi lukuina 2011. Ulkomaiden kansalaiset. Viitattu 22.3.2012. Saatavissa: [http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk\\_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset](http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset)

Verkko-tutor 2012, Dialogi oppimisessa ja opetuksessa. Tampereen yliopisto. Viitattu 1.9.2012. Saatavissa: <http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/dialogi.html>

World Council of Churches 2012. Joint communique of the 6th meeting for dialogue between the Centre for Inter-religious Dialogue (CID), Iran and the World Council of Churches. Viitattu 20.8.2012 Saatavissa: <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-programmes/interreligious-dialogue-and-cooperation/interreligious-trust-and-respect/communique-from-wcc-and-cid-inter-religious-dialogue-meeting.html>

Äänitteet:

Löytty, Jaakko: Helsinki – Dakar laulu (Jaakko Löytty: Helsinki – Dakar). Tampere 5.11.1991. CD-levy.

## LIITTEET

### LIITE 1 KYMMENEN ASUMISEN KOMPASTUSKIVEÄ

#### **Tervehdys!**

Tässä runkoa ja vähän ohjeitakin liitteenä. Aiheet on kerätty isänoitisijöiltä, kiinteistöpäälliköiltä ja kunnossapitomestareilta. Liitteet on kiinteistöpäällikkö Matti Sinisaloon käsialaa. Toivon että pääsette tällä alkuun.

#### **1 Ilmanvaihdon oikea hallinta**

Ilmanvaihtoon liittyy vahvasti vedontunne, joka on koneellisen ilmastoinnin haittapuoli, korvausilmareittien tukkiminen, jopa teippaamalla, aiheuttaa tilanteen jossa asunto jää alipaineiseksi ja huoneistoon ei tule riittävästi raitista ilmaa. Kun alipainetta on, niin se johtaa ilman kulkemisen rakenteiden läpi. Jokainen voi arvata onko rappukäytävästä tai eristetilasta tullut ilma kovin raitista. Liesikuvussa oleva rasvasuodattimen kuukausittaisen puhdistuksen laiminlyönti on yleisin vaiva ilmastoinnin tehon vähenemiseen.

#### **2 Vedenkäyttö**

On monta tapausta jossa tasauslasku on ikävä yllätys. Ihminen ei tulla ajatelleeksi että esim. 10min suihkussa vie 150l vettä ja tästä 40% lämmintä vettä joka lisää kiinteistön lämmityskustannuksia. Wc-istuimen vuoto on yleisin vettä kuluttava ongelma, vuodon huomaa helpoiten paperitestillä eli pala wc paperia pytyyn takaseinään ja jos kastuu niin vuotaa.

#### **3 Lämmitys**

Huoneistojen lämmitys on suunniteltu siten, että patterin ja sitä ohjaavan termostaatin edessä pitää olla vapaa ilmatila (min 50cm), jotta termostaatti tietää oikean huonelämmön ja patteri pystyy lämpöä luovuttamaan. Termostaatit takaavat oikean sisälämpötilan saavuttamisen, vaikka patterit eivät olisikaan aina lämpimät. Huoneiston oikea lämpötila on 21 +/- 1 astetta.

Hurjimmat tilanteet ovat syntyneet asukkaiden lämmittäessä asuntoa juoksuttamalla kuumaa vettä ja tuomalla asuntoon sähköisiä lisälämmittimiä, kosteus tiivistyy kylmenevälle ulkoseinälle kun termostaatti ohjaa patterin kiinni. Lopputuloksena on kosteusvaurioita ja asunnon homehtuminen.

#### **4 Asunnon huolto**

Säännölliset ja perusteelliset viikkosiivoukset pitävät asunnon kunnossa ja ilman raikkaana. Hankalia paikkoja ovat lattiakaivot, wc-istuin, vesilukot, poisto ja tuloilmaventtiilit (keittiö, wc ja suihkutila) sekä liesi ja sen yhteydessä liesikupu.

Näihin töihin kannattaa hankkia "kotivara" eli siivousvälineet pesuainein sekä suojahanskoin. Pieniin omatoimiremontteihin on hyvä olla ruuvimeisselit, pihdit ja lukkoöljypullo. (saranat, lukot, painikkeet yms.)

lattioiden oikea pesu suoritetaan nihkeäpesulla eli kuivaksi kierrettyllä hieman kostealla lattiapesuliinalla. Lisäksi kannattaa tutustua huoneistossa mahdollisesti olevaan asukaskansioon, josta löytyvät ohjeet asumiseen.

## 5 Kiinteistöön tutustuminen

Teknisten aputilojen sijainnit ja käyttö (esimerkkinä roskat ja niiden lajittelu jakeisiin). Meillähän on käytössä SER-jäte keräys, jota ei muilla toimijoilla ole. Siis katokseen voi viedä luvallisesti esim. rikkoutuneen pesukoneen tai TV:n.

On hyvä selvittää kulkureitit varsinkin poikkeustilanteita varten, opastaa lapsia hissien käytöstä sekä miettiä hätäilmoituksen teko oudossa ympäristössä. Omatoiminen tutustuminen kiinteistöön: Pyöräsuojat, lastenvaunuvarastot, ulkoiluvälinevarastot, pesutupa, pyykinkuivaus, sauna, kerhohuone, huoneistovarasto yms.

Kiinteistöllä on omat parkkipaikat asukkaiden autoille ja vuokralaisen tulee varata/vuokrata itselleen autopaikka. Kiinteistön piha-alueella /pelastusteilla ei saa pysäköidä autoja, vaan ne ovat pysäköitävä niille varatuille paikoille. Vuokralaisen tulee myös opastaa vieraitaan auton pysäköinnistä kiinteistöllä.

## 6 Kodinkoneiden hallinta

Kodinkoneiden käyttöohjeen lukeminen. Kierroksella nähdään usein että pakastin on jäänyt pakastus asentoon joka tarkoittaa kompressorin käymistä 24/7, kallista sähköä kuluu hukkaan ja pakastin jäätyy täysin umpeen. Jääkaapin taustan lauhderitilän puhdistamattomuus lisää sähkökulutusta ja pöly voi olla osallisena jopa tulipalon syntyyn.

Astiapesukoneen hankinta, asennus kannattaa teettää ammattilaisella, vuodosta kustannukset tulevat aiheuttajalle. Pahimmillaan useiden asuntojen turmeltuminen on alkanut väärin kytketystä koneesta. Keittiö on herkkä alue koska siellä ei ole lattiakaivoa johon vuotovesi voisi mennä. **Käyttöventtiili / pesukonehana tulee sulkea aina pesukoneen käytön jälkeen ja konetta tulee vahtia käytön aikana.**

Lautasantennin asennus vaatii AINA luvan isännöitsijältä. Väärin asennetun antennin aiheuttamat vauriot esim. talon rakenteisiin jäävät aiheuttajan korvattaviksi.

## 7 Paloturvallisuus

Huoneistossa tulee huolehtia palovaroittimen toimivuudesta, kun paristo alkaa loppua antaa laite äänimerkkiä, tällöin on viimeistään hankittava uusi paristo. Varmempi tapa olisi vaihtaa paristo vuosittain esim. 11.2 jolloin siitä tulee muistutusta radiosta ja lehdistöstä. Tarvittaessa asiasta voi kysyä neuvoa kiinteistöhuollosta.

Porraskäytävissä ei saa säilyttää edes lyhyt aikaisesti mitään sinne kuulumatonta tavaraa esim. leluja, vaatteita ym. Pelastuslaki velvoit-

taa kiinteistön porraskäytävien pitämisen avoimina. Lasten vaunujen ilkivaltainen tuleen sytyttäminen täyttää rapun myrkyllisellä savulla hetkessä. Tulipalon sattuessa muualla kiinteistössä, ei kerrostalohuoneistosta saa poistua savuiseen rappukäytävään. Siirrytään parvekkeelle tai avataan ikkuna ja kiinnitetään viranomaisten huomio että, täällä ollaan ja odotetaan ohjeita tai evakuointia. Jos tulipalo on omassa huoneistossa, tulee huoneistosta poistua välittömästi ja sulkea ovet perässään palon leviämisen estämiseksi.

## **8 Asumisrauha ja vieraat**

Vuokralla asuminen edellyttää muidenkin kiinteistöllä asuvien huomioon ottamisen. Kiinteistön järjestyssäännöt koskevat kaikkia kiinteistön asukkaita, erityisesti hiljaisuusajan noudattamatta jättäminen on usein naapurikiistan aiheena. Päävuokralainen vastaa myös vieraidensa aiheuttamista vahingoista ja häiriöistä.

Lemmikin pitäminen vaatii omistajaltaan ympäristön huomioimista, yksin jätetty lemmikki saattaa itkeä ikävänsä omistajansa tietämättä, naapureihin yhteyttä pitämällä saa parhaan tiedon lemmikkinsä edesottamuksista ja toisaalta naapurin tunteminen sekä yhteydenpito lisäävät molempien viihtyvyyttä.

## **9 Pesutuvan ja saunan käyttö**

Pesutupa tulee aina varata etukäteen, kiinteistön varausjärjestelmällä. Käyttäjien tulee muistaa jättää tilat jälkeensä sellaisessa kunnossa, kun haluaisi sen olevan oman vuoronsa alussa. Käyttöön varattua aikaa ei saa ylittää.

## **10 Kiinteistönhuolto**

Ilmoita aina **ensimmäiseksi** huoltoon havaitessasi ongelmia asunnossa tai kiinteistöllä.

Ilmoitus kannattaa tehdä silloinkin kun ei ole varma onko joku jo ilmoittanut tai silloin jos on epäselvyyttä miten jonkin asumisasian kanssa tulee menetellä.

Kiinteistönhuolto arvioi tilanteet ja tarvittaessa ottaa yhteyttä Espoonkruunu Oy:n ylläpitoon



## Sawiro muujinaya macnaha erayada

Halkaan waxaan kuugu soo bandhigaynaa sawirada waxyaabaha qaarkood ee ku jira qoraalka , si ay kuugu sahlanaato in aad fahamto.

### Saranat

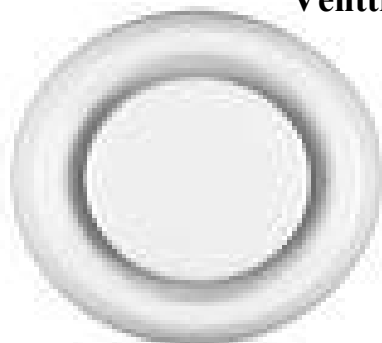


1. Saranatappi (faseexad) ka hortagaysa in albaabka la jabsado



2. Faseexada caadiga ah ee iskuhaysa albaabka iyo darbiga

### Venttiilit, patteri ja kylmälaitteet



3. Poistoilmaventtiili (Hawo saare)



4. Korvausilmaventtiili (Hawo keenha guriga)



5. kylmäkalusteiden lauhduttimien puhdistus nadiifinta qaybta gadaale ee tallaagadaha, daawada lagu nadiifiyana waxaad ka heleysaa dukaamada



6. Patteri (Guri diiriyahaha)

## Suodattimet



7. Rasvasuodatin  
(Fiiltarka dhuuqa dufanka)  
ee ku dhexjira marwaxada makiinada cuntada



8. Ilmansuodatin  
(filterka hawada iyo sifayntiisa)

## Kylpyhuone



9. Vesilukko  
(dhuunta biyuhu maraan ee wajidhaqa)



10. Suihkuletku  
(tuubada qubayska)



11. pesuultaiden tulpat  
(caaga biyaha lagu xiro)



12. Lattiakaivo  
(shabaqa biyuhu maraan)

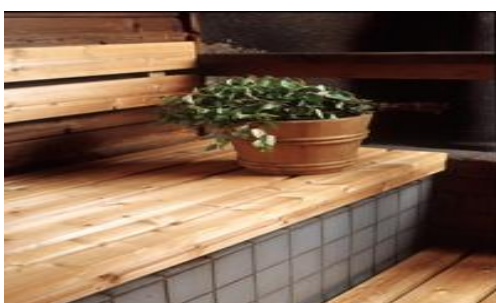
## Valot ja valaisimet



13. Valaisimet (qolofka nalka)

14. Merkkilamppu  
(nalka sheegaya in mishinku shidan yahay iyo in kale)

## Sauna sanoja



15. Saunan Laude  
(kuraasta Saunadasalka la dhigo)



16. Saunan kiuas  
(dheriga la saaro dhagaxaanta lagu shido saunada)

## Tärkeitä sanoja



17. Palovaroittimet (dab ka dige)



18. luhtitalo

LIITE 3 KOKEMUSASIAANTUNTIJAN HAASTATTELUN KYSY-  
MYKSET

**Kurssi:**

Mikä sai sinut tulemaan Voimanpesään? Mikä motivoi sinua auttamaan?

Mitkä asiat tuntuivat tärkeiltä alussa kurssia suunniteltaessa ja miksi?

Kuvaile kurssin suunnittelua ja toteuttamista.

Miten sait nuoret mukaan kurssille?

Miten oma kokemuksesi on vaikuttanut kurssin suunnitteluun ja toteuttamiseen?

Miten koit yhteistyömme uskontodialogin toteutuvan (muslimi – kristitty)?

Mikä yllätti sinut kurssin toteuttamisessa?

Mitä opit ”koti kiikarissa” kurssista?

Mikä merkitys sinulle on kohtaamisella? Mitä arvioit sen merkitsevän nuorille?

Mitä asioita tulisi mielestäsi ottaa huomioon maahanmuuttaja (nuorille) suunnatuissa asumisen koulutuksissa

**Koti:**

Kuvaile tuloasi kohdemaahan. Miten se erosi edellisestä asuinmaastasi? Mikä tuntui hankalalta, erityisesti asumisessa?

Miksi päätit lähteä toiseen maahan?

Mitä eroja on asumisessa Suomessa ja edellisessä kotimaassasi esimerkiksi kulttuurissa miehen ja vaimon vastuut perheessä?

Mitkä asiat ovat vaikeita tai erilaisia Suomessa asumisessa?

Millainen on sinun kotisi?

Nuorten asettamat tavoitteet, sovitut pelisäännöt ja opetussuunnitelma.

### **Tavoitteet**

1. Asumisen pulmien ratkaiseminen
2. Asunnon saaminen
3. Asumisen talous
4. Asunnon etsiminen
5. Suomenkielen kehitys
6. Asumisen turvallisuus
7. Kurssin suorittaminen
8. Asunnon huoltaminen ja hoitaminen
9. Naapurisopu

### **Pelisäännöt**

1. Tulemme ajoissa joka kerta
2. Luotamme toisiimme
3. Kunnioitamme toisia
4. Annamme tilaa toisille
5. Annamme työrauhan
6. Ymmärrämme toisiamme
7. Ilmoitamme jos olemme estyneet tulemaan
8. Autamme toisiamme

### **Opetussuunnitelma**

1. Tavoitteet ja pelisäännöt
2. Vuokra-asunnon hakeminen ja vastaanottaminen
3. Vastuunjakotaulukko ja kuntokortti
4. Paloturvallisuus
5. Talous ja vakuutukset
6. Curriculum Vitae ja verkostot
7. Käytännön asuminen
8. kurssin päättäminen ja palaute